

Netflix чака войната в Украйна да приключи, за да направи филм за чернокож украинец, който се влюбва в трансгендър войник от Русия.

Подобни шегички не са рядкост в интернет пространството и освен че забавляват почитателите на черния хумор, показват тревожна тенденция – либерализмът все повече се отдалечава от хората. В днешния свят либералът най-често е виждан като крайноляв стожер на политическата коректност, който гласува за по-силна намеса от страна на правителството. Меметата за „софийския либерал“ обрисуват „умнокрисив“ човек, който купува био козунаци за 75 лв., кара тротинетка, вярва „сляпо“ в евроинтеграцията на страната и смята инакомислещите за „Бай Ганьовци“.

Политиците популисти се възползват от разделението в обществото и допълнително го подклаждат. Националистическите партии са в подема си не само в България, а и в Европа. Темата е свързана със Зелената сделка и съпротивата срещу нея, които разглеждаме на стр. 3. Една от причините е растящата неприязън към евроатлантическите ценности, които за някои са еквивалент на „джендър пропаганда“. За различните гледни точки относно гей браковете и Sofia Pride можете да прочетете на стр. 8. Създава се наратив, че националният интерес не съпада с общоевропейския и че трябва да предпазим своето от чуждото. Затова се поинтересувахме се какво е да си чужденец в България. Намерихме кой да ни разкаже за

трудна, но и за успешна интеграция в страната ни – вижте стр. 4-5.

Либерализмът, всъщност, предполага свобода, равенство, толерантност, обмяна на идеи, пазарна икономика, основана на частното предприемачество, прозрачност на управлението. За Джулай морнинг и нуждата от свобода вижте стр. 16, а за липсата на прозрачност – стр. 14.

Докато вина за изкривяването на обществените нагласи спрямо тази политическа философия имат националистическите партии, такава имат и либералните – те са длъжни да комуникират добре с всички слоеве на обществото, за да не се създава образът на отдалечения интелектуален елит, който не се интересува от проблемите на обикновения човек. В настоящия брой на „Алма матер“ подбрахме теми, които будят размисъл относно либералните ценности.

Зелена сделка или зелен конфликт?

На теория идеята за „зелена“ Европа изглежда лесно изпълнима, но така ли е в действителност?

На стр. 3

Класическите срещи с изкуството отстъпват пред онлайн консумацията му

Как постепенно магията на живото събитие се замени от безкрайно скролване в стрийминг платформи в търсене на нещо за гледане или слушане – и има ли път обратно към залите?

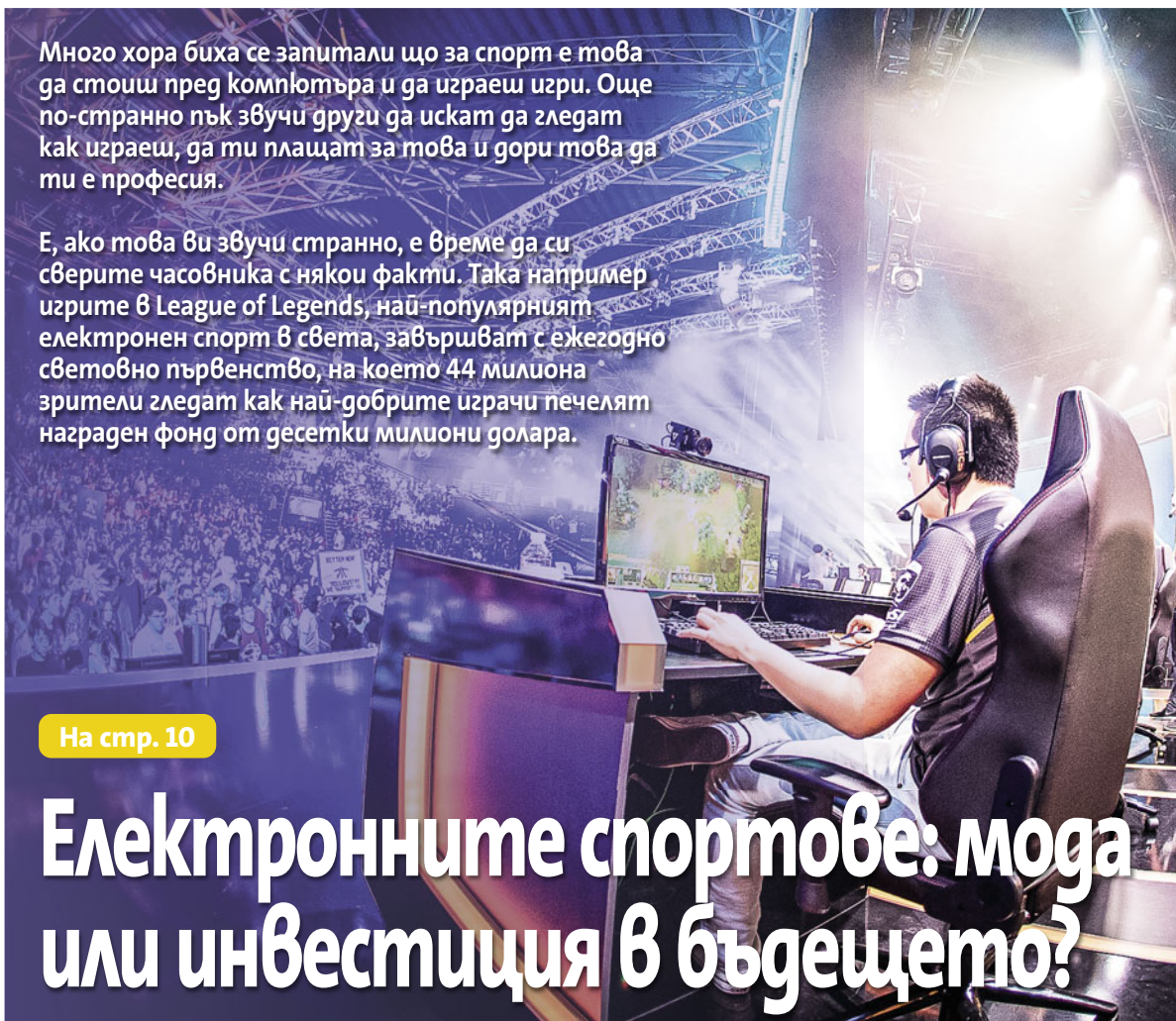
На стр. 19

Балкански поток през Боровец? Да, но от туристи!

93 хиляди туристи са преминали през курорта в северните склонове на Рила планина през сезон 2023-2024

На стр. 18

Много хора биха се запитали що за спорт е това да стоиш пред компютъра и да играеш игри. Още по-странно пък звучи други да искат да гледат как играеш, да ти плащат за това и дори това да ти е професия.

Е, ако това ви звучи странно, е време да си сверите часовника с някои факти. Така например игрите в League of Legends, най-популярният електронен спорт в света, завършват с ежегодното световно първенство, на което 44 милиона зрители гледат как най-добрите играчи печелят награден фонд от десетки милиони долара.

На стр. 10

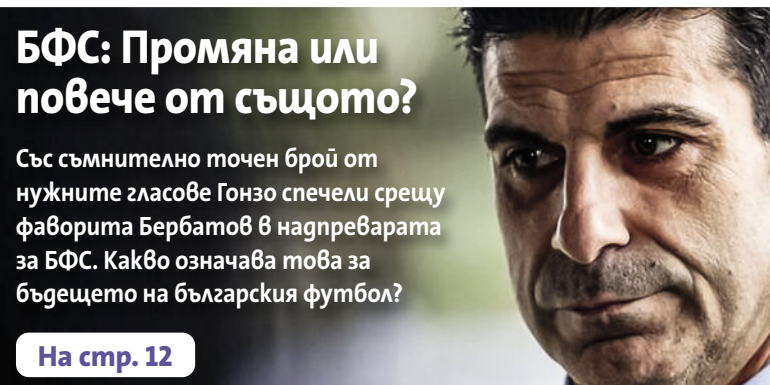
Електронните спортове: мода или инвестиция в бъдещето?

Румъния практикува демокрация в комунистически монумент

Как румъните пренаписват историята на парламентарната си сграда чрез „инжектиране на нови функции“?

На стр. 14

БФС: Промяна или повече от същото?

Със съмнително точен брой от нужните гласове Гонзо спечели срещу фаворита Бербатов в надпреварата за БФС. Какво означава това за бъдещето на българския футбол?

На стр. 12

Хазартът в България: тъмно настояще и неясно бъдеще

23 хиляди души са погали през 2023 г. декларация към НАП за отстраняването им от участие в хазартни игри за срок от минимум 2 години.

На стр. 7

Греховете на "Възраждане"

Ваксинирани антиваксъри демонизират евроатлантическите ценности, но повдигат и важни за България теми

На стр. 2

Думата, която предопредели 2023 г.

Годината премина под знака на думи като "Времеубежище", "сглобка", "война" и "Шенген", но според българите най-важната дума е друга

На стр. 6

Българското кино на 110 години

Историята на българското кино има своите успехи и звездни мигове, въпреки трудностите през отделни периоди от своето развитие

На стр. 20

Греховете на „Възраждане“

Ваксинирани антиваксъри демонизират евроатлантическите ценности, но повдигат и важни за България теми

Членове на партия „Възраждане“ не следват собствените си позиции, а понякога обективно лъжат. Според експерти, председателят Костадин Костадинов използва език на омразата, но към момента последствия няма, а последователите на партията са все така активни и лоялни.

Свидетели сме на жестока политическа криза. В нея наблюдаваме различни деструктивни фактори за държавата, следователно и за обществото. Грозното политическо гомеене вече е обикновено всекидневие. Политиците често се давят взаимно в партийна пропаганда. Погледът е далеч от фундаменталните теми и е насочен в посока на това „някой“ да не управлява на всяка цена, за да управляват „други“. Разговори за важните теми като здравеопазване, образование, икономически път, външна политика, инвестиции са застинали в миналото. На показ са компроматите, политическите рокади, кой колко е „независим“, прогнилата система.

Лидерът на партията използва реч на омразата

Някои от партиите са особено таланти в рушенето на нормите и ценностите. Сериозна трибуна получават посланията на малобройната, но шумна опозиция. Понякога те дори изпреварват официалните съобщения по новинарските емисии в националните медии. Големите медии у нас намират думите на Пеевски и Костадин Костадинов за най-сладки в първите минути на новините. Въпреки това, Пеевски няма да бъде приет насериозно в скоро време, докато Костадинов в това отношение постига високи успехи. Лидерът на „Възраждане“ неведнъж е призовавал симпатизантите си към насилие, както коментира пред „Нова телевизия“ и бившият съдия и бивш председател на Съюза на съдиите в България Нели Куцкова.

Насаждането на омраза и разпространяването на неистини са основна част от публичните изяви на „Възраждане“. От самото начало, позицията им е „контра“ и „анти“ на почти всичко.

„Възраждане“ блокираха трибуната при демонтирането на Паметника на съветската армия

Има редица сходни партии в Европа. Такива са например „Златна гора“ в Гърция, „Наша Словакия“, „Партията на свободата“ в Нидерландия, „Наша родина“ в Унгария, „Алтернатива за Германия“, „Национален съюз“ във Франция.

Хванати в лъжа

Нека все пак проверим дали от „Възраждане“ стоят зад думите си с действия и с покритие. Известен е репортажът на Мария Цънцарова, в който става ясно, че антиваксърската позиция на партията е неиздържана, тъй като някои от депутатите са ваксинирани против COVID-19. И разбира се, нека кажем, че това е въпрос на личен избор. Но и въпрос на лице-

Предизборният наратив

Дни преди изборите 2 в 1, Костадинов продължава да внася паника в обществото с тезата, че война ще избухне всеки момент в България. „Тъй като НАТО се подготвя за война с Русия и тъй като целта е да бъде вкарана нашата държава, ние имаме един много простичък избор – в неделя гласуваме или за война, или за мир. Нашата страна се намира в състояние почти на война. Тази война не просто чука на прага ни, а буквално е влязла в нашия дом. Големият въпрос е дали България ще се включи в нея или ще стои настрана“ каза той в интервю пред БТВ.

мерие. Костадин Костадинов изрече немалко лъжи по повод мерките и статистиката тогава. Според негови симпатизанти, той има право да говори каквото желае, независимо от фактите на научни авторитети например, заради свободата на словото.

Популизъм в публичните изяви

Друго характерно за посланията на Костадинов са гръмките фрази и обиди. Например той нарича позиция от правителството на Сглобката „безпрецедентна атака от страна на американския марионетен режим“. Изрази като „фашисти“, „кукли на конц“, „поданици на американското посолство“ са неизменна част от репертоара му. Не се наблюдава протест срещу думите на Костадинов, а самият той гонеше журналисти от БТА и БНТ. Не бива да забравяме, че от „Възраждане“ блокираха трибуната на Парламента, за да нямам достъп други депутати. А сега дават свобода на Волгин и няма да позволят повече той да бъде „цензуриран“.

Пореден журналист сменя професията с тази на политик

Кандидатурата на Петър Волгин за евродепутат от „Възраждане“ съвършено се вписва като поредното противопоставяне на общопри-

етите норми – рязката трансформация от журналист в обществена медия към политик не изглежда проблематична за замесените фигури. Дори председателята на СЕМ Соня Момчилова коментира кандидатурата като завърши с думите „доколко е морално, е друга тема“. Предстои да се види развоят на събитията, но историческите факти сочат, че журналистите превъплътили се в политически лица, не стигат далеч. Обществени нагласи и настоящата популярност на Хекимян и Барекос служат за пример.

Как политик си служи с фейк нюз

Една от лъжите, които партията разпространява, е за български военни единици във войната в Украйна. Колко страх беше насаден, че ще пращаме войници в Украйна? И пратихме ли? Не. Това просто е част от партийните опорки, които и до днес открито следват линията на руските тези в конфликта.

Тезата, че САЩ управляват света е ярко изтъкната в посланията на „Възраждане“. Това е удобна теза. Човек лесно се хваща за нея и започва силно да вярва, че е истина. Изобщо светът често се разглежда като две страни на една монета – САЩ или Русия. И то през призмата на българското. И как по точно

„

„По мое мнение, наистина става дума за език на омразата.“

Нели Куцкова

“

САЩ ни владее и управлява? Контролира ли всички останали членки на ЕС заедно с нас? Ако не сме с Русия, със САЩ ли сме автоматично? От една страна не искат да сме в НАТО, от друга страна добре, че сме в НАТО, защото нямаме армия. Предоговаряне на членството в ЕС? Но ако сравним плюсовете си от членството ни с минусите – плюсовете силно ще натежат.

Застъпват се и важни теми

„Възраждане“ се вписват в стереотипа за крайно десни популисти. Разбира се, че „бунтарството“ и дезинформацията са им присъщи. Може би е проблем на останалите, че не се противопоставят достатъчно срещу това.

Има обаче и гравитни, хубави неща, които партията прави. „Възраждане“ са най-активни и иновативни в каналите си за общуване със свои избиратели. В социалните мрежи има голям брой последователи, които са и много лоялни. Партията успява да прокара някои важни теми, макар с чист популизъм, като проблемът с рекламите на хазарта, здравеопазване, българските производители. Те привличат млади хора към политическа ангажираност и активност, което е много по-добре от политическата апатия, независимо в какви неща вярват. „Възраждане“ представляват немалка част от гражданите на България, макар да включват някои маргинализирани групи. Тези групи също имат необходимостта да бъдат представлявани от някого и изглежда, че „Възраждане“ го прави. ■

Боян Ашламаджиев

Общите характеристики на националистическите партии в ЕС са краен национализъм, патриотарство, насаждане на омраза, много силна сплотеност и лоялност към движението, разпространяване на дезинформация и често организиране на протести.

Зелена сделка или зелен конфликт?

Каква е цената, която Европа ще плати заради новите екорегулации?

Най-голямата заплаха за човечеството, без съмнение, е глобалното затопляне. Именно в отговор на тази криза, Европейският съюз лансира през 2019 г. Зелената сделка. Нейната главна цел е да превърне ЕС в устойчива, еко-съобразна, нулева въглеродна икономика. Това е план, който трябва да бъде изпълнен в срок до 2050 г., но той има определени критерии, по които се движи. Зелената сделка породила голяма полемика, тъй като част от тези критерии са трудно достижими и на практика невъзможни за изпълнение от държавите членки. Оказва се, че повечето хора не са наясно каква е тази Зелена сделка, чували са за нея, но нямат представа дали тя ще им донесе нещо положително, или ще е с негативни последици за тях.

Устойчиво бъдеще

Чрез новата екорамка ще бъдат насърчени инвестициите в нови технологии и иновации, особено в областта на възобновяемата енергия. Това допълнително ще създаде нови работни места в секторите, които се фокусират върху зелените практики. Освен това, Зелената сделка ще насърчи бизнеса да инвестира в по-чисти и по-дългосрочни производствени методи и така ще направи компаниите по-конкурентни и атрактивни на полето на глобалния пазар. За различните видове бизнес в ЕС това също така означава, че ще се появят нови възможности, свързани със зелените технологии и услуги. Електромобилите, възобновяемата енергия, зеленото строителство ще бъдат основата на икономическия растеж в бъдеще.

Ахим Щайнер, който ръководи Програмата на ООН за развитие, подкрепя Зелената сделка, като подчертава нейния потенциал за изграждането на устойчив ЕС. Спо-

Земеделци от редица европейски страни протестират срещу мерките, предвидени в Зелената сделка

ред него нискоемисионната доктрина е смел подход за предприемане на мерки срещу глобалното затопляне и разрушаването на околната среда. Амбициозният план се стреми да създаде бъдеще, по-добро за планетата и по-справедливо за хората.

Протести в цяла Европа

Макар на теория идеята за една "зелена" Европа да изглежда лесно изпълнима, не е така. Определено има негативни отгласи, както от лидери на държавите членки от ЕС, така и от самите потърпевши от промяната – земеделците. Фермери от Белгия, Германия, Полша и Франция излязоха да протестират срещу строгите екологични регулации, които биха довели до допълнителни разходи. Всичко това, според недоволните, би означавало скъпи инвестиции и промени в техните традиционни производствени практики. Ще се наложи земеделците да купуват ново оборудване и да реструктурират дейността си, което ще ги постави в затруднение. Може да се стигне до намаляване на приходите и конкурентоспособността в някои сектори на земеделието.

„С навлизането в следващата фаза на европейската Зелена сделка, едно нещо никога няма да се промени: ще продължим да подкрепяме европейската индустрия през този преход.“

Урсула фон дер Лайен

Твърдо против сделката е и Виктор Орбан, министър-председателят на Унгария, според когото еко целите на ЕС биха могли да се отразят негативно на по-малките икономики, като тази на Унгария. Енергийният сектор зависи предимно от изкопаеми горива като въглищата, които обаче вредят на околната среда.

Зелената енергия в България

За да може България да премине изцяло на зелена енергия, тя трябва да инвестира във възобновяеми енергийни източници. Пример за това са слънчевата, вятърната, геотермалната енергия. Преходът към тях е сложен за страната, тъй като и тя, както повечето източноевропейски страни, разчита на въглищната си промишленост. Голям проблем е затварянето на въглищните централи у нас и този процес изисква стратегическо планиране от страна

88%

от гражданите на ЕС подкрепят Зелената сделка. Само 46% от европейците са уверени обаче, че до 2050 г. продуктите и услугите, които функционират на база устойчива енергия, ще бъдат достъпни за всички, включително за социално слабите.

на държавата. Необходими са социални и икономически мерки за преквалификация на работниците от засегнатите сектори. Безспорно, за държави като България, Унгария и Полша преходът може да има тежки последици и рискът е от това да произтече масова безработица.

Бъдещето на Зелената сделка предстои да се изяснява през следващите години. ЕС се стреми да изгради устойчива Европа, която да расте икономически, опазвайки околния свят. И макар да изглежда, като че ли сделката в момента е в упадък, тя ще бъде осъществена чрез осмисляне на всички плюсове и минуси. Една такава промяна отнема време и ресурси. А за държавите с нисък БВП крие и големи рискове, защото за тях е най-трудно да отговорят на високите екологични очаквания. ■

Рада Тодорова

Миньори и енергетици блокират центъра на София

Целите на Зелената сделка и споразуменията за изпълняването им

Не е достатъчно да приличаш на българин, за да се впишеш в България

Историята на момиче, което губи идентичността си у нас

България привлича мигранти, но не е ясно дали те са добре приети. „Алма матер“ споделя историята на мигрант от български произход, който, въпреки културните прилики, не се чувства напълно на място. Тя споделя впечатления от живота си в страната, от които възниква въпросът как ли се справят онези мигрантите, идващи от напълно различни култури?

Съществуват примери за хора, които говорят български и познават културата, но все пак не се чувстват интегрирани

Неописуемо е да си принуден да напуснеш страната си. Загърбваш всичко познато и родно, всичко, с което си израснал, заради конфликт, над който нямаш власт. Независимо дали причината е война, бедствие или друга опасност, съдбата ти е една и съща – принуден си да бягаш. Може би още по-страшно от напускането на дома, е несигурността дали ще намериш нов. Не знаеш дали някога отново ще почувстваш сигурност, не знаеш кога ще спреш да гледаш на храната като на средство за оцеляване, не знаеш дали ще имаш покрив над главата си и не знаеш дали за теб съществува бъдеще различно от това на бежанец.

Това е реалността за мнозина, принудени да напуснат страната си по една или друга причина. А в днешно време причини има много. Намирайки се в разгара на множество войни, сред които тази в Украйна, Газа и Судан, светът прелива от хора, търсещи убежище. Много малка част от тях обаче успяват да избягат от кошмара, в който са попаднали, осигурявайки си място в нова държава. Още по-малко се сдобиват с възможността да започнат достоен живот в нея.

Бежанците в България

България е една от страните, която привлича бежанци. Те идват главно от Сирия, Афганистан, Мароко, Египет, Ирак, но има и много други страни, от които хората са принудени да бягат.

Да одобрят молбата ти за убежище е само първата трудност в процеса на мигриране. След това идва частта, в която следва да се приобщиш към новата среда, в която си по-

паднал. Но какво става, ако тя не желае да те приеме?

Бесарабска българка в България

На този въпрос ми отговори Евгения. Тя е бесарабска българка, идваща от Молдова, която миналата година е била принудена да се засели в България. Не е най-добрият

По думите на Евгения, хората в България са предимно любезни и отзивчиви

пример за мигрант в страната. Евгения знае езика, запозната е с историята и културата. Човек не би трябвало да се чувства чужд в страна, която му е толкова позната. Въпреки това, Евгения е пример за това противоречие.

Тя е лъчезарен, интелигентен и забавен човек, който е пълен с истории и шеги за разказване. Споделяйки за живота си, тя разказва, че в

България рядко успява да покаже тези свои качества. Тук тя не е усмихнатата Евгения, за която приятелите ѝ знаят, че постоянно се смее. Тя е просто чужденка.

Отношението на местните

Въпреки това, преобладава позитивното отношение към нея. Когато има затруднения в университета, винаги се среща с колега, който да ѝ разясни задачите, а когато се случи да се загуби из София, хората на улицата винаги са готови да ѝ дадат насоки. Уви, не всички са толкова позитивно настроени към нея. Според нея това най-често се дължи на политическата им позиция. Тя често чува израза: „Върни се в родината си, върни се в Украйна/Русия“. Това я кара да се чувства тъжна, отритната и изолирана.

Политиката влияе на личния контакт

Евгения е забелязала, че българите активно обсъждат политическите взаимоотноше-

„

Има българи, които не понасят чужденци“

Евгения, бесарабска българка, имигрант от Молдова

“

ния между Русия и Украйна и с лека ръка раздават присъди, което се отразява пряко на живота ѝ. Тя споделя, че не разбира какво подбужда негативното отношение към нея. „Правя всичко, за да не се различавам от обикновените български граждани“, заявява тя, докато описва живота си. Имало е ситуации, в които хората са се държали грубо с нея, но Евгения предпочита да се концентрира върху случаите, в които хората са мили. Въпреки всичко, тя смята, че повечето българи са гостоприемни и разбрани.

Впечатленията на интегриран имигрант

„Много ми липсва предишният ми живот, той беше по-ярък. Но това са недостатъците на миграцията“, обяснява тя. Евгения споделя, че макар да се чувства добре, тук ѝ е по-трудно да си намери приятели. Често се чувства сякаш е чужда и отхвърлена, но моментите, в които хората ѝ оказват помощ, опитват се да я приобщат и да я опознаят, ѝ помагат да не се чувства толкова сама.

22.5

хил. души са потърсили официална закрила в България през 2023 г. Към март 2024 г. са подадени 1339 молби.

Евгения връща лентата назад с няколко месеца и ми припомня вечерта, в която се запознахме. „Тогава за първи път от много време успях да се почувствам като интересен човек. Онази вечер не бях просто чужденка, а човек като всички останали“, заключава тя.

Евгения не е типичният образ за мигрант, който мнозина си представят. На пръв поглед тя се слива напълно с българките, които може да видите по улицата. Въпреки това ѝ е трудно да се приобщи към обществото ни. И ако на човек, който по нищо не се различава от нас, му е толкова трудно да се почувства приет, то какво остава за този, който не прилича на нас? Какво остава за хората, които идват от друга култура, от друга религия и друг менталитет? Какво остава за тези, които не могат да се слееят с българите по улицата?

Разказът на човек, принуден да стане част от обществото ни, осветява проблемите, които остават невидими за нас. Мнозина не знаят какво е да си сам в друга държава, да се чувстваш сякаш не принадлежиш на това място. Именно поради тази причина често сме неспособни да разпознаем тези емоции, когато възникнат у другото. Глобализацията изменя културните взаимоотношения. Все по-често ще ни се налага да се сблъскваме с хора, които имат различна история, произход и живот от нас. Вместо да се затваряме в себе си и да градим стени, би било най-ползотворно да преглътнем различията си. Защото в крайна сметка споделяме признак, по-важен от всичко останало – всички сме хора. ■

Ивайла Митева

Информация за лицата, потърсили закрила, и взетите решения за 2024 г.

Месец	Брой лица потърсили закрила	Предоставен статут на бежанец	Предоставен хуманитарен статут	Отказ	Прекратено производство	Общ брой решения
януари	771	5	470	160	2155	2790
февруари	568	3	1001	66	563	1633
март	700	13	693	107	784	1597
април	733	11	730	137	145	1023
Общо	2 772	32	2 894	470	3 647	7 043

Близко 3 хил. души са получили закрила в България през 2024 г., със статут на бежанец или с хуманитарен такъв. Това са хора, които трябва да се интегрират, но за да стане това трябва да бъдат приети
Източник: НСИ

От домашни торти в Белгия до собствена сладкарница в София

Анна Кузнецова разказва как е създала успешен бизнес в новия си дом България

По време на обучението си в HRC Culinary Academy Bulgaria, Анна Кузнецова – главен готвач и създател на сладкарницата "Mishka Bakery", обикаля много световни дестинации, докато не попада на стаж в Белгия. От 2019 година заедно със съпруга си Даниел Николов се премества изцяло да живее там. В Белгия се квалифицира чрез различни курсове и продължава да се развива в кариерата си. "Mishka Bakery" в София посреща своите клиенти с уют и вкусни десерти. Анна редовно провежда класове по изготвяне на бенто тортички и създава първите в България "FATCARON".

Специално за в. "Алма-матер" разказва как е създала бизнеса си в чужда за нея държава и какво е да си отдадена майка и успешен предприемач.

14-часовите работни дни не плашат Анна Кузнецова, когато прави това, което ѝ носи наслада – а и не само на нея

Анна с дъщеричката си Мели и съпруга си Даниел, с когото споделят обща страст към кулинарията

Няма желание на клиент, което да уплаши Анна и екипа от професионалисти на "Mishka Bakery"

Кои са лицата, които стоят зад марката "Mishka Bakery"?

- Съзателят и главен готвач съм аз, а съпругът ми Даниел Николов е управител. И двамата сме професионални готвачи с богат опит.

От къде сте?

- Родена съм и израснах в Москва, Русия, но смело мога да нарека себе си гражданин на света. Тръгнах от вкъщи на 18 години и обиколих три континента.

Кога отворихте сладкарницата?

- "Mishka Bakery" започна своето съществуване през 2020 г. в Белгия. Първо започнах да правя торти и десерти като домашен сладкар и те бързо

„

Горда съм с това, че създаваме магия всеки ден, защото във всяко докосване и всяка приготвена хапка има много любов и много труд на малък екип от професионалисти"

“

станаха търсени. Там работих усилено, но през 2021 г. се преместих в София заради Ковид-кризата. Продължих като домашен сладкар тук, но имах и друга постоянна работа. През май 2021 г. със съпруга ми решихме да направим по-голяма стъпка, тъй като вярвахме в нашите продукти, и се присъединихме към проект на фууд парка, който беше открит на 1 март 2023 г. и отвори заедно с нашата „Мишка“.

Защо избрахте България за бизнеса си?

- Една дума – любов. Нашата "Mishka Bakery" е семеен бизнес. Съпругът ми Даниел е софиянец, а аз реших да направя България свой дом.

Вашето образование само със сладкарството ли е свързано, или и с предприемачеството?

- По образование съм преводач с руски/английски и немски езици, имам и магистърска степен по предприемачество в сферата на хотелиерство и ресторантьорството. Притежавам и диплома по готварство.

Колко трябва да се работи, за да стане един бизнес успешен като Вашия?

- За нас работата спира само когато спим, а това не се случва по много. Имаме си и двегодишна дъщеричка и всичко става малко по-трудно, когато трябва да се грижим за едно палаво момиче. Не знам как се измерва работата – възможно е само с усещането

за умора, но ние сме готвачи със собствен бизнес, отдавна сме свикнали работният ден за нас да е минимум 14 часа, на крак. А и не говоря за всичко останало, свързано с разширения, маркетинг, стоки, работници, което също трябва да се взема предвид.

С какво най-много се гордеете?

- Горда съм, че има "Mishka Bakery". С това, че е наше творение, че е успешно, търсено. Имам повод да съм горда и с това, че създаваме магия всеки ден, защото във всяко докосване и всяка приготвена хапка има много любов и много труд на малък екип от професионалисти.

Вестник "Алма-матер" е вестник от студенти за студенти. Какво бихте им пожелали?

- Може би ще е банално, но искам да ви пожелаая – не спирайте да мечтаете! Моите мечти сега са реалност. Да, наистина, това стана с много труд, но са реалност. Не се страхувайте от многото работа, търсете насладата във всеки ден, няма значение дали изпълнен с трудности в обучението, или в работата. И да – намерете си работа, която ще обичате и която ще е Вашата наслада. Тогава реално няма да работите нито един ден. ■

Интервюто взе Мария Парликова

Тортите на "Mishka Bakery"

В сладкарницата се предлагат торти във висок ценови сегмент. Цените варират от 80 до 120 лв (за 6-8 парчета), в зависимост от сложността на дизайна.

... и други лакомства

Освен торти, в менюто влизат и различни видове макарони на цена 24 лв. за 6 броя и т.нар. "bubbles" – 6 броя за 20 лв.

Думите, които предопределиха 2023 г.

Сглобката беше победена,
„Времеубежище“ получи престижна награда

Дума на годината за 2023 година в България е „Изкуствен интелект“. Това е резултатът от популярната онлайн анкета на образователната платформа „Как се пише?“. На второ и трето място в предпочитанията на гласувалата аудитория се наредиха „сглобка“ и „времеубежище“.

Какво подсказват езиковите нагласи на българите

Целта на „Дума на годината“ в България, а и по целия свят, е да посочи кои са били най-важните теми за обществото през изминалата година и как те са оставили своя отпечатък. Българската анкета за първи път се появи през 2021 година, като тогава победители бяха думите „преценям“, „антиваксър“ и „изчегъртване“. През 2022 година пък в челните позиции се наредиха „война“, „инфляция“ и „избори“.

„Изкуствен интелект“ зае първото място на финала на последната кампания. Този избор е доказателство, че българите се интересуват от глобалните теми повече, отколкото

„Сглобка“ бе изместена от „изкуствен интелект“, но със сигурност бе най-важната дума в политическия живот на българите през изминалата година

то от местните, защото много наблюдатели на обществените процеси очакваха „сглобка“ да бъде безпрецедентен лидер в анкетата. Първенството на ИИ намира обяснение в промените, които поражда в редица сфери и съпътстващите неясноти и притеснения. Както отбелязва медийният експерт доц. Георги Лозанов в интервю за БНТ, коментирайки страховете от ИИ, провокирани и от пропагандни влияния: „изкуственият интелект е някакво дошло от Запад чудовище, което ще ни вземе хляба, ще ни подмени и нас самите“. Затова често задавани въпроси през годината са били: „Какви ползи и вреди ще донесе изкуственият интелект на човечеството?“, „Може ли изкуственият интелект да замени естествения?“, „Каква роля ще има той в здравеопазването, образованието и икономиката?“.

С нея бе назовавана коалицията между непримиримите партийни противници „Продължаваме промяната – Демократична България“ и „ГЕРБ – ДПС“. След заклинанията, че

Сред думите на 2023 г. са и война, Шенген, демонтаж и ротация

коалиция между тях не може да съществува, политиките на рушиха предизборното си обещание и невъзможното стана възможно. Неслучайно самите участници в управлението предпочетоха да назовават съюза си с думите „сглобка“ и „некоалиция“.

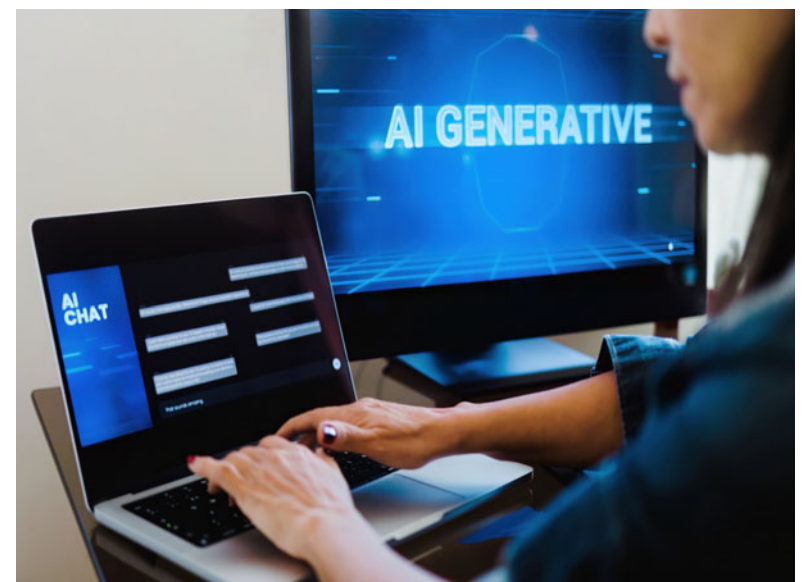
Заглавието на романа на Георги Господинов „Времеубежище“ е приятна изненада за класацията, защото чрез него културата намери свой представител в челните позиции на анкетата и се изравни с технологията и политиката. Причината за успеха на неологизма „времеубежище“ се крие в награвждането на утвърдения автор с престижната международна награда за художествена литература „Букър“. Събитието фокусира вниманието върху романа, породиха коментари и спорове в професионалните среди, безспорно привлече вниманието на четящата аудитория.

Думите на годината по света

Извън пределите на страната ни има множество подобни анкети. Най-известните от тях са тези на Оксфордския речник, американския онлайн-речник Merriam-Webster и английския речник „Колинс“.

За последните години победители в класациите на Оксфордския речник бяха думите rizz, goblin mode, и вах. Може да се обобща, че те са последици, причинени от Ковид периода. Вах е съкратена форма на думата „ваксина“, която бе сред най-използваните през 2021-а заради появата на ваксина срещу Ковид-19. Goblin mode, думата на речника за 2022 година, е жаргонен израз, описан от CNN като „обратното на това да се опитвате да се самоусъвършенствате“. Представлява необичаен модел на поведение, отхвърлящ обществените норми и очаквания, защото хората свикнаха с мързеливия начин на съществуване по време на пандемията. Победителят от 2023-а – rizz, се роди в онлайн пространството, като съкратена форма на „харизма“. Използва се, за да се опише нечия способност да съблазни, привлече романтичен или сексуален партньор. Изглежда, това е опит за завръщане към изконните ценности и нормалното поведение, което бе нарушено от изолацията през Ковид периода.

Американският онлайн-речник Merriam-Webster излъчи authentic, gaslighting и vaccine на първо място за последните три години. Като изключим

Българите се интересуват от глобалните теми повече от очакваното

„ваксина“, победителите в анкетата подсказват борбата с фалшивата информация, пропагандата и манипулацията. Интересен феномен при тези думи е, че те участват активно както в политическия, така и в личния свят на хората. Гражданите търсят автентични новини, лишени от дезинформация, за да са правилно осведомени за събитията в Америка, Близкия изток и развитието на ИИ. Освен това „автентичен“ бе изключително употребяван термин от известни поп изпълнители като Тейлър Суифт и Сам Смит, които споделяха със своите милиони почитатели по света, че търсят своето „автентично аз“ и „автентичен глас“. Gaslighting означава „психологическа манипулация на човек, обикновено за продължителен период от време, водеща жертвата до съмнения в собствената си разумна преценка за реалността или дори за спомените“. Освен с фалшивите новини, употребата му се използва и за описание на междуличностни отношения, където един от партньорите е манипулатор, а другият – жертва.

За същия период английският речник „Колинс“ посочи за „думи на годината“ AI, permacrisis и NFT. Победителите от този конкурс са насочени повече към технологичните тенденции – AI (ИИ) и NFT (незаменим токен в дигиталното пространство). „Пермакриза“ е по-различна, но отлично описва нестабилния период на войни, инфлации и пандемии, в който живеем.

„Как ще ги стигнем американците?“

Конкурсът е чудесно средство за сравнение на приликите и различията в отворените общества. Тазгодишният български победител „Изкуствен интелект“ съвпада с избора на английския „Колинс“ за „дума на годината“, „война“ присъст-

ваше в повечето чуждестранни класации. „Преценям“ е обвързана с „ваксина“ и вах, защото изразът „Всеки сам си преценя“ нашумя именно покрай споровете дали трябва да има задължително ваксиниране и решенията, основавани повече на емоции, отколкото на факти. Така изразът смислово се свързва с думата на 2016 г., обявена от Оксфордския речник, „постистина“ (обстоятелства, при които обективните факти имат по-малко значение при оформянето на общественото мнение, отколкото емоциите и личните възгледи).

Смисълът от подобни класации

Разбира се, анкетата е важна за езиковедите, защото индикира настъпващи промени в езика. Несъществуващите термини и изрази, неологизмите и не книжовните форми на вече създадени и установени думи не винаги намират своето място в речниците, но честата им употреба не остава скрита. Резултатите от тези класации разкриват езиковото разнообразие и процесите на обогатяване на езика. Думи като „изчегъртване“ и gaslighting изплуват от дълбините на речниците, а goblin mode и „времеубежище“ приятно допълват езиковото море.

Но „Дума на годината“ не е просто лексикален подбор. Той е изпитан метод за пътуване във времето. Чрез него човек може да надникне в определена година и да разбере от какво са се вълнували хората тогава, с какви проблеми са се сблъсквали, кои са били важните събития според медиите. Класацията ни дарява с интроспекция на колективното ни съзнание и ни насърчава към по-задълбочено разбиране на обществената динамика. ■

Божидар Йорданов

Георги Господинов с английското издание на романа „Времеубежище“ на церемонията по връчването на наградите „Букър“

Хазартът в България: тъмно настояще и неясно бъдеще

Над 2 млрд. лв. са похарчени за хазарт през 2023 г. Каква е причината за стряскащата сума?

23000

души са подали декларации към НАП през 2023 г. за отстраняването им от участие в хазартни игри от минимум 2 години.

Представете си цял стадион от хора да се откажат от хазарта. Да, това официално е факт. През изминалата година над 23 хиляди души в страната са подали декларация към НАП за отстраняването им от участие в хазартни игри за срок от минимум 2 години. Това само по себе си говори, че хората започват да осъзнават, че хазартът е проблем за тях и са потърсили помощ за решаването му.

Хазартът в ежедневието ни

Една от най-популярните дейности в България през последните години е хазартът. Рекламите по телевизията с участия на известни личности, плакатите по улицата и непрекъснатото отваряне на нови игрални

предотвратяване на неблагоприятните последици от хазарта. Независимо от това статистиките показват друго. През календарната 2023 г. българите са похарчили над 2 млрд. лв. за хазарт, а над 20% от населението е залагало стряскащи суми. Това показва, че хазартът не е просто забавление за повечето хора, а сериозен социален проблем.

Агресивната реклама е навсякъде

Билбордове в столичното метро, флагове и транспаранти из главните улици на множество малки общини, нонстоп телевизионна и онлайн реклама с популярни лица от спорта и шоубизнеса свидетелстват за точно обратното – рязкото развитие на индустрията. Маркетинговите стратегии на хазартните компании

в последните две години пък станаха все по-агресивни.

Хазартно зависимите в България

Над 11 хил. души в страната страдат от хазартна зависимост, сочат данни на БАН. Между 30 и 35 процента от играещите хазарт в България са пристрастени и са носители на висок социален риск. Между 4 и 7 процента от населението над 18-годишна възраст пък страда от зависимост към хазарта.

Декларациите към НАП са решение на проблема за голяма част от хазартно зависимите. Подалите декларации хора биват вписани в специален списък, който се нарича "регистър на уязвимите лица". След вписването им, организаторите на хазартни игри и букмейкърите са длъжни

да не допускат до участие в игрите тези лица.

В по-малките населени места, където минималното месечно възнаграждение е едва около 800 лв., ниските доходи сериозно възпрепятстват хората. За тях играта е надежда за подобрение на живота и реализация на финансовите им цели. Оптимизмът, че хазартът може да им донесе нещо хубаво обаче често се изпарява бързо и се превръща в зависимост.

Каква е позицията на държавата

Рекордните суми изглежда все пак са довели до намеса на държавата. В началото на месец май влезе в сила почти тоталната забрана за реклама на хазартни игри в страната. На телевизиите и радиата вече не е разрешено да излъчват

каквито и да е клипове за залагания. Вестниците и интернет сайтовете също не трябва да публикуват карета и банери с такъв характер. Имената на букмейкърите могат да се виждат само на билбордове, игрални зали и спортни състезания. Ограниченията не се отнасят единствено за държавния спортен тотализатор.

Някои българи възприемат хазарта като възможност за бързи печалби или излизане от финансовите затруднения, но той всъщност задълбочава проблемите им

По оценки на хора от сектора, поне един на всеки десет пълнолетни българи е играл някакъв вид хазарт, което прави около 500 хил. души

Регистрираните уязвими лица не могат да влизат в игралните зали

Заседанието на парламентарната комисия по бюджет и финанси

Законодателни промени

В закона за забрана на рекламата на хазартни игри е записано следното определение на „реклама на хазартни игри“ – „разпространявана във всякаква форма, с всякакви средства информация, която директно приканва потребителите да участват в хазартни игри, включително като създава впечатление, че с участието в играта потребителите ще могат да разрешат лични или финансови проблеми или ще постигнат финансово благополучие, или приканва гражданите да участват в играта с обещания за големи печалби. Реклама на хазартни игри е и е всяка форма на търговско послание, съобщение, препоръка или действие, която използва наименование на хазартни игри или търговска марка на организатор на хазартни игри, както и фирма или търговска марка на организатор на хазартни игри върху продукти и стоки“.

Забраняват се и игралните зали и казината в селища с под 10 000 жители, като изключение се прави за курортите и селищата на 30 км от граничните пунктове. По данни на Министерството на финансите ограничението ще засегне 104 игрални зали в страната. Те обаче трябва да бъдат закрити в срок от три години.

Достатъчни ли са мерките

Всички тези промени свидетелстват за осъзнаване ролята на държавата по отношение намаляване на хазартната зависимост сред българското население. Не е изключено и да се стигне до пълна забрана на индустрията в случай че ситуацията се влоши. Големият въпрос е дали законът може да спре разпространението на информация за нещо, от което се интересуват хиляди. Предстои да разберем дали каузата ще е успешна, или безвъзвратно изгубена. ■

Георги Белев

зали в страната свидетелстват за развитието на индустрията в България.

Хазартът може да бъде едновременно забавление и порок. За много хора това е просто начин за развлечение и вдигане на адреналина. За други обаче хазартът може постепенно да стане проблем, водещ до зависимост и финансови трудности. Това води до сериозни последици за здравето, както и за личния и социалния живот.

Какви са регулациите

Подобно на други държави, в България съществуват закони и регулации, които имат за цел защита на играчите и

Политизирането на еднополовите бракове

България е задължена от Европейския съд по правата на човека в Страсбург да създаде законова рамка за еднополовите връзки

Еднополовите бракове отново стават дежурна тема. Стартира месец юни, определен за Pride Month. Ежегодните гей паради, които се организират в редица страни, са обект на много дискусии, а и силни емоции – позитивни и негативни. Освен Sofia Pride в края на месеца, на 9 юни се състоят избори 2 в 1 – за български и европейски парламент. Темата се разисква в традиционните репортажи, а и от политиките, които са в активни предизборни кампании. Шумът ще е двоен.

Сблъсъкът на традициите

Докато узаконяването на еднополовите бракове не е изненада в традиционно либерални и социални страни като Нидерландия, Дания и Швеция, българското общество изглежда твърде разединено, за да последва примера им. За много хора бракът е свещено вричане в любов между мъж и жена, като религиозният

Църквата категорично отрича хомосексуалните двойки, но стои въпросът относно гражданския брак

елемент е от изключителна важност. Църквата категорично отрича хомосексуалните двойки, но стои въпросът относно гражданския брак. Срещат се мнения, че концепцията за еднополови бракове се заражда с модерното мислене, свободата за себеизразяване и социалните мрежи, а някои хора намират причината в „гей пропагандата“. Детските

книжки, включващи персонажи с нетрадиционна сексуална ориентация, според критиките са пример за подобна пропаганда и са недопустими. Явен критик е евродепутатът Ангел Джамбазки от ВМРО, който нарича книгата „Мравин и планетата Гора“, в която има двойка еднополови лебеди, „безобразно нагла, гнусна пропаганда, която би трябвало да е далеч от децата“. Често се застъпва тезата, че ЛГБТИ общността и ценностите, които проповядва, са заплаха за българските традиции и морални устои.

Положението в България

Темата е силно политизирана, но фактът е, че България е задължена от Европейския съд по правата на човека в Страсбург да създаде законова рамка за еднополовите връзки, която може да е под формата на „гражданско партньорство“. Към момента не са предприети рамки в посока изпълняване на задължението.

Въпреки липсата на разбиране, приемане и законодателство, отнасящо се и към гей партньорствата, LGBT обществото в България става все по-сплотено и създават организацията „Действие“. Част от него са адвокати и специалисти, които предлагат онлайн консултация относно правни въпроси за признаване на брак, акт на раждане, смяна на пола и мерки против дискриминация.

Пред „Алма матер“ Симеон Василев коментира въпроси, засягащи еднополовите бракове и правата на LGBT общността. Той е известен със своята дейност относно правата на хомосексуалните и фондация GLAS ■

Александра Страхилова

Интервю със Симеон Василев, основател на фондация GLAS

и председател на комисията „Социално ангажирано изкуство“ към Национален фонд „Култура“:

Светът се развива в посока гарантиране на равни човешки права

Какво мислите за сключването на еднополови бракове и доближава ли се България до узаконяването им?

- Както повечето хора добре знаят, Конституцията на България определя брака като съюз между мъж и жена. Тоест по посока промяна на Конституцията България според мен не е готова нито политически, нито обществено за такъв голям дебат и Велико Народно събрание. Но, разбира се, съществуват други форми, към които ние усилено работим, и една от тях е юридическото признаване под форма на гражданско партньорство или т. нар. „регистрирано партньорство“, което всъщност ще позволява не само на хомосексуални, но и на хетеросексуални двойки да имат сходна до брак форма на регистрирано партньорство и съжителство. Смятам, че след промените в наказателния кодекс от 2023 г. сме на прав път и работим в положителна светлина за промяна и узаконяване на еднополови регистрирани партньорства.

Смятате ли, че българското общество е готово да приеме такъв тип законови промени?

- Аз смятам, че това е човешко право и че мнозинството от българското общество има такова право и не би трябвало да определя друга част от това общество да няма същото право. Според мен това не е решение генерално на обществото, а е цивилизационен избор за това в коя част на Европа се намираме – дали сме сред страните,

които дават правни права на своите граждани, защита от дискриминация, или сме сред страните, които са в руската орбита. Смятам, че обществото би приело узаконяване и регламентиране на еднополови партньорства, ако темата не се използва толкова усилено като политическа пропаганда, ако хомофобията, за жалост, не бъде по този начин институционализирана и превръщана в основно оръжие за насаждане на омраза. LGBTI общността, за жалост, и по данни на фондация ГЛАС през последните години, е обект на много очернящи медийни кампании и на много дезинформационни кампании, отново идващи от фабрики за тролове от Русия, но преповтаряни и в България като политически послания и това насажда, за жалост омраза и разделение. Смятам, че ако на българското общество бъде оставено време свободно да мисли, би чуло историите на тези хора, то би променило и мнението си.

Какви са наблюденията Ви относно узаконяването на тези бракове по света и приемането им от останалата част от обществото?

- Смятам, че страните се развиват много в тази посока. Мога да дам пример от Азия, от Тайланд, първата страна от тази част на Азия, която върви към узаконяване на еднополови бракове. Разбира се, мога да дам и по-близък до нас пример, а именно Гърция. От миналата годината държавата

и управляващата партия застана твърдо зад позицията си да узакони еднополовите бракове. В Гърция преди това имаше регистрираните граждански партньорства, за които ние говорим. Така, че светът и много далеч, и много близо до нас всъщност се развива в тази посока, в посока на приемане и в посока гарантиране на равни човешки права. За жалост, България изостава от останалата част на света, но не само, изостава от нашето европейско семейство. С изключение на Румъния и България, всички останали държави са приели еднополовите бракове или гражданските партньорства. Така че България и Румъния и мисля, че и Естония, изостават сериозно в тази посока.

По какъв начин фондация ГЛАС помага на хората?

- Помагаме основно чрез общностния ни център Rainbow Hub, който през миналата година отвори врати на нов адрес бул. Мария Луиза 45, в който се случват много събития за общността, групи за подкрепа и заедно с партньорите ни от фондация Билитис предлагаме психотерапевтична безплатна помощ чрез нашата кампания „Кабинет Дъга“ за ментално здраве. Смятам, че променяме много нагласите на обществото посредством нашите публични кампании, последната от които беше посветена на семействата и на това, че не сме толкова различни, колкото си мислим.

София Прайд се организира от фондация GLAS, фондация Bilitis, сдружение ЛГБТИ Действие и Българския хелзинкски комитет.

Има ли закони, които да контролират изкуствения интелект?

През 2025 г. влиза в сила регламент на Европарламента, ООН вече одобри първата глобална резолюция

Кампанията предизвика широк отзвук в социалните медии. Помагаме много чрез работата ни с бизнеса през платформата ни Work It Out, която работи за приобщаване и равенство на LGBTI служителите на работното място и има все по – добри резултати. Разбира се, помагаме безкрайно много и с най-голямото ни публично събитие в календара – София Прайд, който тази година ще се случи на 22 юни на нова локация пл. Батенберг. И не на последно място помагаме и чрез различните форми на изкуство, на социална ангажираност, на приобщаване на общността, на изграждане на нови партньорства между различни организации, свързани с ГЛАС.

Смятате ли, че в по-либералните демокрации понятието „дискриминация“ се използва твърде свободно от ЛГБТ общността с цел разрешаване на конфликти в тяхна полза?

- Не, твърдо не смятам така. Ако има конфликт и той трябва да се решава в съда, да кажем, ще се следва закона, пред който всеки е равен.

Как бихте отвърнали на обвиненията, че гей парадът се превръща в нещо “твърде показно”?

- Не смятам, че думата “показност” е правилно използвана в контекста. По-скоро бих сложил думата “видимост”, бих сложил думата “публичност”, бих сложил думата “признание”. Не смятам, че София Прайд се превръща в показна демонстрация. Напротив, винаги е бил протест и като един такъв протест неговата цел е той да бъде видян, забелязан, да бъде чул.

За жалост, вече 17 години има неразбиране по отношение на думата “парад”. Ние много често казваме, че София Прайд е протест и шествие за равни права, а парад е парадът, посветен на 6 май, на българската армия, който е демонстрация и показност на нашата сила. Аз не мисля, че има нещо лошо да показваш приемане, да показваш едно толерантно разбиращо общество, да показваш различните цветове на това общество в рамките на един ден, на един следобед, в един ден от годината.

Интервюто взе
Беатрис Димова

Европарламентът приема закон за ИИ след три години преговори

куствения интелект и да гарантира безопасността на потребителите

По този начин иновациите и инвестициите няма да са за сметка на обикновения човек. Законът категоризира системи-

те с изкуствен интелект спрямо нивото на риск: системи с неприемлив, висок, нисък или минимален риск.

Класификация на рисковете

Тези с неприемлив риск ще бъдат забранявани, тъй като са най-голяма заплаха за хората и нарушават техните основни права. Такива системи са свързани с манипулация на поведение, даване на социална оценка и използване на биометрична идентификация. Високо рисковите системи са разрешени на европейския пазар, но са подложени на много регулации и предварителни оценки,

Целта на настоящия регламент е да се подобри функционирането на вътрешния пазар чрез установяване на единна правна рамка, по-специално за разработването, предлагането на пазара и използването на изкуствен интелект в съответствие с ценностите на ЕС

които да гарантират безопасността им.

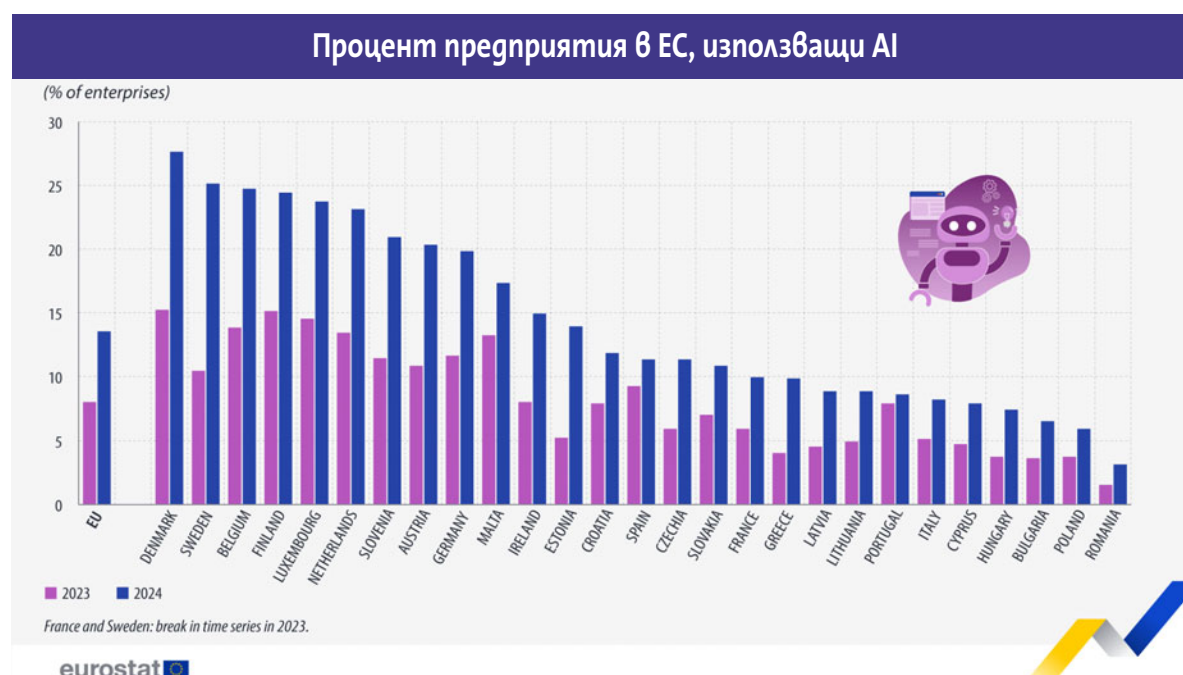
Системите с нисък или минимален риск са най-многобройни и са най-слабо регулирани – трябва да отговарят на изисквания за прозрачност. Такива са: изкуствени интелекти, генериращи или променящи текстове, изображения, аудио и видео съдържание.

Достатъчен ли е законът?

В документа са предвидени санкции, които да се погрижат за неговата ефективност. Те варират спрямо извършеното нарушение. Паричните глоби започват от 250 хиляди и могат да достигнат до 30 милиона евро. Регламентът на ЕП влиза в сила от 2025 г.

Освен този регламент, през март ООН одобри първата глобална резолюция за изкуствения интелект, която отново има за цел да гарантира безопасното използване на технологията и да защити личните данни на потребителите. Дали тези закони са достатъчни да обезопасят напълно използването на изкуствения интелект, все още не е ясно, но поне поставят правната основа и рамки, които да възпрепятстват, да ограничат или санкционират възможното зловредно действие върху потребителите.

Ивелин Бонжолов

Е-спортовете: временна мода или умна инвестиция в бъдещето?

Електронните спортове (eSports) датират още от 1972 г., когато домашните конзоли за първи път стават често срещани. През 1980 г. се провежда първото национално състезание "Космически нашествия" с 10 000 участници.

Популярността и признаването на е-спортовете настъпва първоначално в Азия, главно в Южна Корея и Китай. Лицензирани професионални играчи в Южна Корея се появяват още през 2000 г. Въпреки огромната си индустрия за видеоигри, е-спортовете в Япония са слабо развит сегмент от нея, главно поради строгите противохазартни закони, които забраняват платените професионални турнири по видеоигри. Извън Азия е-спортовете са популярни в Европа и Америка – и на двата континента се провеждат както регионални, така и международни състезания.

Към края на второто десетилетие на 21 век е изчислено, че аудиторията на електронните спортове ще нарасне до 454 млн. души, а приходите от турнири – до над 1 млрд. щ. д. Навлизането на все повече онлайн стрийминг платформи, най-големите от които са Twitch и YouTube, изиграва ключова роля в разрастването и популяризирането на състезанията в тази категория. Сред професионалните играчи нараства делът на жените, а съотношението мъже: жени сред зрителите е приблизително 6:1.

През 2014 г. най-голямата независима лига за електронни спортове, Electronic Sports League, си партнира с местната марка Japan Competitive Gaming, за да се опита да развие eSports в страната.

Физическата гледаност на състезанията по електронни спортове и обхватът на събитията са се увеличили в tandem с нарастването на онлайн зрителската аудитория. През 2013 г. Световното първенство на League of Legends от сезон 3 се проведе в разпро-

даден Стейпълс Сентър. Световното първенство на League of Legends през 2014 г. в Сеул, Южна Корея, имаше над 40 хил. фенове и включваше групата Imagine Dragons, както и церемонии по откриване и закриване в допълнение към състезанието.

През 2015 г. първата Esports Arena стартира в Санта Ана, Калифорния, като първото специализирано съоръжение за електронни спортове в САЩ.

През 2021 г. Китай обяви закон, който забранява на непълнолетни да играят видео игри, които те описват като "духовен опиум", за повече от три часа седмично. Тъй като Китай е голям пазар, законът поражда опасения за бъдещето на този тип спорт в страната.

Империята League of Legends

League of Legends (LoL), често наричана "Лига", е мултиплейър онлайн видео игра от 2009 г., разработена и публикувана от Riot Games. Вдъхновени от Defense of the Ancients, основателите на Riot се стремят да разработят самостоятелна игра в същия жанр. От излизането си през октомври 2009 г., "Лига" е безплатна за игра и се монетизира чрез персонализиране на героите, които могат да се купуват.

Настоящите световни шампиони по League of Legends

League of Legends е най-големият електронен спорт в света, с международна състезателна сцена, състояща се от множество регионални лиги, които завършват с ежегодното световно първенство. Събитието през 2019 г. регистрира над 100 милиона уникални зрители, достигайки връх при едновременна гледаност от 44 млн. по време на финалите. Вътрешни и международни събития се излъчват на уебсайтове за предаване на живо като Twitch, YouTube, Bilibili и спортния канал на телевизията ESPN. Наградният фонд достигна 15 млн. щ. д., а през този сезон се очаква да стигне до 25 милиона с нарастващ интерес от спонсори и голямата конкуренция.

"Лига" е един от най-големите електронни спортове в света, описан от The New York Times като "основна атракция" в индустрията. Онлайн зрителската аудитория и личното присъствие на събитията от електронните спортове на играта надминаха тези на Националната баскетболна асоциация (NBA), Световните серии и Купа Стенли през 2016 г. За финалите на Световното първенство на League of Legends през 2019 и 2020 г. Riot Games отчете съответно 44 и 45 млн. едноре-

менни зрители. Харвард Бизнес Ревю казва, че играта олицетворява раждането на индустрията на електронните спортове.

Към април 2021 г. Riot Games управлява 12 регионални лиги в международен план, четири от които – Китай, Европа, Корея и Северна Америка – имат франчайзингови системи. През 2017 г. тази система се състои от 109 отбора и 545 играчи. Игрите обикновено се предават на живо в платформи като Twitch и YouTube. Плейофът на Северноамериканската лига се излъчва по кабелната телевизия от спортната мрежа ESPN. В Китай правата за стрийминг на международни събития като Световното първенство и Mid-Season Invitational бяха продадени на Bilibili през есента на 2020 г. за тригодишен договор, за който се твърди, че е на стойност 113 милиона щатски долара, докато изключителните права за стрийминг за местните и други регионални лиги са собственост на Huya Live. Най-високоплатените професионални играчи в играта са получавали заплати от над 1 милион долара – над три пъти повече от най-високоплатените играчи на Overwatch (друга конкурентна електронна игра).

В България A1 Gaming League турнир се провежда всеки сезон между най-добрите местни отбори и играчи като през 2024 г. наградният фонд е 70 000 лева.

Интересно име е Здравец Гълъбов, по-известен като Hylissang. Той е български професионален играч на League of Legends за престижния тим на Vitality. Той е на сцената на Лига от 2014 г. до сега и е на 28 години. По официални данни той е акумулирал 407 хил. щ. д. от наградни фондове.

Fortnite с награден фонд от 1 млн. долара за едно събитие

Първоначално пусната през есента на 2017 г., Fortnite бързо се изкачи в класациите по отношение на присъдените наградни фон-

дове. До 2018 г. само събитието Winter Royale може да се похвали със зашеметяващите 1 млн. щ. д. общ награден фонд.

През май 2018 г. Epic Games обяви навлизането на Fortnite в света на електронните спортове със Световната купа по Fortnite. Те се ангажираха да финансират впечатляващите 100 милиона долара в турнирни награди. Световното първенство по Fortnite се превърна в ключов момент, привличайки вниманието на играчите, феновете и гейминг общността по целия свят.

Fortnite продължава да оформя индустрията на електронните спортове. Той е домакин на различни събития, включително Fortnite Champion Series (FNCS) и Cash Cups. Играта също е свидетел на вълнуващи кросоувъри за видео игри, пренасяйки герои от други франчайзи във вселената на играта.

Fortnite се превърна в огромен успех и културен феномен, привличайки повече от 125 млн. играчи за по-малко от година, печелейки стотици милиони долари на месец. Fortnite като цяло генерира 9 млрд. щ. д. брутни приходи до декември 2019 г.

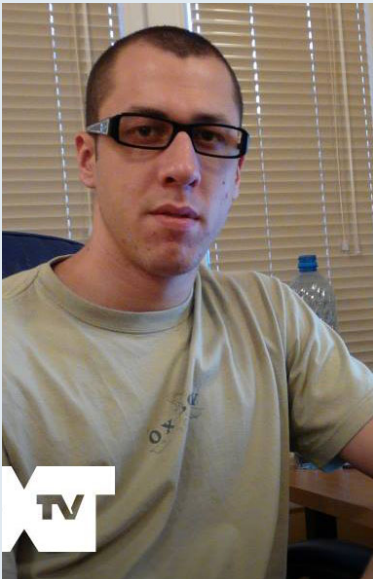
Epic Games разработи организирани състезания по електронни спортове около Fortnite Battle Royale, като Fortnite World Cup бе с общ награден фонд на стойност 30 млн. щ. д., като се проведе през юли 2019 г.

България вече е име в eSports

Скоро след като eSports се превърна в световен феномен, този спорт стана много популярен на доста изненадващи места. Източноевропейски страни, сред които и България, бързо си създадоха име в електронните спортове, благодарение на много и добри талантиливи играчи, висока скорост на интернет и като цяло – младото население. За съжаление страната ни все още е догонваща спрямо световните сили, но е въ-

Здравец Гълъбов – Hylissang

Здравко Георгиев – Insomnia

Иван Иванов – MinD_ContRoL

прос на време нашите представители да получат високо международно признание заради таланта и успехите си.

Най-популярният Counter-Strike (CS) отбор от България е HSBG (Head Shot Bulgaria). Отбор, който мери сили с част от най-добрите конкуренти и постига впечатляващи резултати. Един от най-забележителните резултати бе в Сараево, където загубиха на полуфиналите от бъдещите шампиони и един от най-добри отбори в света – Na'Vi.

Следващият доказан български състезател е играч на Dota 2. Истинското му име е Иван Иванов, популярен като MinD_ContRoL - в света на електронните спортове състезателите са известни с прозвищата си (nicknames), а не с истинските си имена. Той спечели The International Dota 2 през 2017 с Team Liquid, а наградата бе умопомрачаваща – 2.17 млн. щ. д. Имаме още една звезда, но в WarCraft III – Здравко Георгиев, известен още като Insomnia. Той бе популярен още през 2003 г., когато електронните спортове тъкмо проходаха в Европа. Играейки със Sk-Gaming, Insomnia спечели златен медал през 2003 г.

В Counter-Strike (CS) контрарерористи спасяват заложници

Counter-Strike (CS) е мултиплейърна видеоигра, в която отбор от терористи се бори да извърши терористичен акт (бомбардировки, вземане на заложници, убийство), докато контратерористите се опитват да го предотвратят (обезвреждане на бомби, спасяване на заложници, ескортна мисия). Серията започна на Windows през 1999 г. с пускането на първата игра, Counter-Strike.

Counter-Strike има над 20 години състезателна кариера, започваща с оригиналния Counter-Strike. Първият голям турнир се провежда през 2001 г. в Професио-

налната лига на кибератлетите. Cyberathlete Professional League, заедно със World Cyber Games и Electronic Sports World Cup бяха сред най-големите турнири за Counter-Strike сериите до 2007 г. От 2013 г. насам Valve спонсорира Counter-Strike: Global Offensive Major Championships с големи наградни фондове и се превърнаха в най-престижните турнири в CS:GO. Наградният фонд за 2023 г. е бил около 45 млн. щ.д.

С нарастването на популярността на играта и броя на зрителите, компании, включително WME/IMG и Turner Broadcasting, започнаха да излъчват професионални игри Global Offensive, като първата беше ELEAGUE Major 2017, проведена в Fox Theatre и излъчена по американската кабелна телевизионна мрежа TBS през 2016 г. През 2023 г. TV 2 обяви, че повече няма да излъчва Counter Strike от 2024 г. нататък, позовавайки се на липсата на търговска устойчивост, предвид безплатните алтернативи като Twitch и спада в резултатите на датския суперотбор Astralis, водещ до спад в популярността в Дания.

Имаме и интересно българско присъствие в професионалния гейминг на CS- Цветелин "CeRq" Николов: CeRq е спечелил впечатляващите \$412 хил. щ.д. от наградни фондове от CS:GO турнири, което го прави най-добрият български играч.

Стрийминг платформи и спонсори

Важно е да отчетем, че този успех се дължи до голяма степен на streaming платформите и огромните организации, които стоят зад играчите, създавайки отбор и набирайки спонсори. Без тях игрите не биха получили такава популярност. В днешно време светът става все по-дигитализиран и това не остава незабелязано от големи компании като Coca-Cola, Samsung, Red Bull, Microsoft и други, които влагат големи средства

за да бъдат промотирани по различни турнири и стриймове.

През 2022 г. Coca-Cola подписа договор с Riot Games, за да спонсорира Wild Rift, водещото мобилно заглавие за електронни спортове на Riot. Многогодишното споразумение предвижда Coca-Cola да популяризира мобилната игра в глобален мащаб. Спонсорството на Coca-Cola има за цел да ангажира феновете на Wild Rift, като създава съдържание и фенове, които да живеят за играчите. Към 2023 г. нито една от двете компании не е разкрила сумата на спонсорството.

Компанията е спонсорира много LoL събития, включително LoL World Championships от 2013-2016. Coca-Cola спонсорира партита за гледане по целия свят за LoL Worlds 2016. Марката за напитки спонсорира Esports Awards 2022 като свой официален партньор за напитки.

Много страни и организации признават играчите на е-спортовете за спортисти, макар технически да не отговарят на дефиницията за такова

Microsoft се впусна в електронните спортове, за да затвърди натиска си към игрите и метавселената. Технологичната компания започна своя тласък в началото на 2000 г., когато си партнира с Bungie, за да създаде Halo: Combat Evolved през 1999 година. През 2019 г. Microsoft си партнира с Cloud9, за да стане неин официален партньор в областта на технологиите и анализите на ефективността. Спонсорството включваше LoL Championship Series на Cloud9 и CS:GO отбора.

Microsoft купи Activision Blizzard за 68,7 млрд. щ.д. през 2022 г. Сделката включва няколко заглавия за игри за електронни спор-

Играчите на електронни спортове не могат да спринтират или да вдигат тежести като традиционните спортисти, но техният интензивен фокус, рефлекс и умствена издръжливост също са атлетически качества

Източник: Statista

тове под контрола на технологичната компания.

Като платформи за стрийминг водеща в момента е Twitch. Платформата може да се похвали с над 7,25 млн. активни стриймъри. Twitch предоставя възможности за чат, персонализиране на канали и опции за осигуряване на приходи чрез дарения или абонаменти.

Kick е нова платформа, която също набира популярност в стрийминг средите. Платформата за видео игри на YouTube привлича огромна аудитория. Геймърите могат да създават потоци на живо, да качват записано съдържание и да се ангажират със зрителите. Можем да забележим и по телевизията нови канали, специално насочени за предаване на живо на турнири, известни стриймъри и игри на мода.

Разликата между професионален атлет и гейминг играч

Може би мнозина се чудят каква би била разликата между, да кажем, един от най-известните спортисти на нашето време Кристиано Роналдо и известен играч в гейминг средите като N0tail (известен играч на Dota).

За начало е важно да споменем, че разликата в заплащанията е огромна, но това се дължи на гледаемостта и спонсорите, които спорт като футболът може да привлече.

Играчите участват в конкурентни видео игри, включвайки се в турнири. Въпреки че технически не отговарят на строгата дефиниция за "спортисти", много страни и организации ги признават за такива.

Страни като Южна Корея, Китай и Южна Африка официално признават електронните спортове като класически спорт. САЩ дори дадоха на играча от Лигата на легендите, Дани "Шифтур" Ле, статут на международен спортист. Играчите на е-спортове не могат да спринтират или да вдигат

тежести, но техният интензивен фокус, рефлекс и умствена издръжливост отразяват атлетичните качества. И двете групи са изправени пред предизвикателства: повече физическо напрежение за традиционните спортисти срещу повече психическо за играчите от електронните спортове. Състезателите се радват на сходни почивки – през лятото повечето са свободни, за да се освежат и да са готови за новия сезон и новите предизвикателства пред отборите.

Има разлика в издръжливостта на високо спортно ниво. В повечето спортове виждаме играчи, които продължават да се състезават и след 30-годишна възраст, а с напредването на технологиите – и над 40-годишни. Това обаче не важи за гейминг играчите, които с напредването на възрастта стават по-нервни и губят концентрация. Някои се отказват след незадоволителни представяния и решават да преследват друго. За повечето младежи е детска мечта да изкарват пари докато стоят на компютъра, но се изисква да си наистина специален и да вложиш много усилия, за да се прехранваш с това. Затова и повечето се оттеглят между 25-30 години.

Какъвто и спортист да си, стига да си добър в това, което правиш, несъмнено ще получиш и уважението на публиката. Възникват трудности, които изискват терапевтична помощ, без значение от спорта. За да останеш концентриран към целта, а именно победата, която в крайна сметка преследват и професионалните атлети, и гейминг играчите.

Да си професионален гейминг състезател все още трудно се възприема от родителите на повечето играчи, които определят като несериозно това да стоиш на компютъра, но нека признаем, че времената се менят и все повече възрастни приемат тази набираща сила тенденция.

(продължава на 12 стр.)

(продължава от 11 стр.)

**Бъдещето на
електронните спортове**

На този етап геймингът се радва на страхотен успех и се разраства постоянно. Доказателство за това може да са и вложенията на големите компании в този тип спорт. През следващите години можем да очакваме още повече инвестиции в индустрията, повишена гледаемост и участие, както и възможности за залагания на такъв тип мачове и играчи в наличните казина.

По отношение на аудитория, можем да очакваме продължаващо увеличение на броя на хората, които гледат електронни спортове. Това е благодарение на платформи като Twitch и YouTube, които улесняват публиката да гледа любимите си играчи и отбори в действие. С повечето хора, които се включват, можем да очакваме още по-големи събития с още по-внушителни наградни фондове.

Тъй като електронните спортове стават все по-масови, можем да прогнозираме и все по-голямо покритие от традиционните медии. Тази повишена експозиция ще помогне за разрастването на гейминг сцената. Също така можем да очакваме повече инвестиции от компании извън игралната индустрия, които се стремят да влязат в този бързо развиващ се пазар.

Технологиите също трябва да помогнат на гейминг територията да расте, като новите и подобрени стрийминг платформи правят по-лесно от всякога гледането на мачове. Скоро можем да видим технологията за виртуална реалност да става все по-често срещана в електронните спортове, което ще осигури потапящо преживяване за зрителите.

Пандемията определено направи електронните спортове много по-масови. Внезапно те получиха признание по основните телевизионни оператори, което със сигурност ги изведе на преден план, споделят специалисти, изчислявайки, че стойността на пазара може да достигне 5.74 млрд. щ. д. до 2030 г.

За последните години се наблюдава увеличение на броя на турнирите, както и на активно участващите в тях играчи. Радващо е, че България не е изключение и интересът към електронните спортове се увеличава и сред аудиторията, и сред професионалните играчи. Важна роля за това имат организациите, подкрепящи и насърчаващи развитието на е-спортовете в страната. ■

Адриан Тодоров

Георги Иванов – Гонзо начело на българския футбол

Със съмнително точен брой от нужните гласове
Гонзо спечели срещу фаворита Бербатов

Георги Иванов-Гонзо е новият президент на Българския футболен съюз. Той беше избран още след първия тур на гласуването по време на извънредния Конгрес на съюза на 15 март. Делегатите гласуваха в продължение на около два часа, като накрая победителят получи 235 от гласовете. Смятаният за фаворит в битката за президентския стол във футбола – Димитър Бербатов, се оказа със 181 гласа. Въпреки че проведе тригодишна активна кампания за поста, не успя да застане начело на БФС. Този път, за разлика от конгреса през 2021 г., той дори не стигна до балотаж.

Какво се случи на изборите

Преброяването на гласовете на делегатите показа, че Иванов печели в три от областите – Пловдив, Велико Търново и Варна. Бербатов спечели битката в Софийската област. Организаторите на конгреса съобщиха, че 469 регистрирани делегати са упражнили правото си на глас. Стана ясно също, че за кворум се изискват 468 присъстващи, след като на един от делегатите му е прилошало и е бил приет в болница. Така 235 бяха необходимите за победа още в първия тур.

Първи изявления

Не закъсняха първите заявки за подхода на управление, който ще предприеме новият председател на БФС. "Първото нещо, което ще променим, е Изпълкома. Има много негативи и позитиви в работата на някои хора в БФС. Структурата трябва бавно и постепенно да се променя. Трябва да се пише много внимателно и постепенно. Ако някой е работил добре, ще има възможността да остане", коментира Георги Иванов. Важна крачка към промяна е и заявката му в Изпълкома да не присъстват президенти на футболните клубове, за да не настъпва конфликт на интереси.

"Знам проблемите на клубовете и ще работим по тях", заяви новоизбраният председател и отличи като най-неотложен за решаване този с постъпленията от телевизионните права. Георги Иванов декларира пълна подкрепа за националния селекционер Илиан Илиев и посочи, че целта пред отбора ще е класиране за Мондиала през 2026 г.

Наблюдателите отчитат, че трима от седемте кандидати за нов президент на БФС бяха сериозно обвързани с предишното ръководство, което поражда основа-

Новоизбраният президент на БФС обещава подкрепа за развитието на млади таланти

телни съмнения дали ще бъде извършена ревизия на управлението на Михайлов. За това настоява опозицията, а и огромна част от футболните привърженици. Нито Михаил Касабов, нито Георги Иванов-Гонзо като технически директор, нито футболният агент Петьо Костадинов, който в последните години имаше проекти с БФС, не намериха за ревизия на 18-те години управление на Михайлов. Каса-

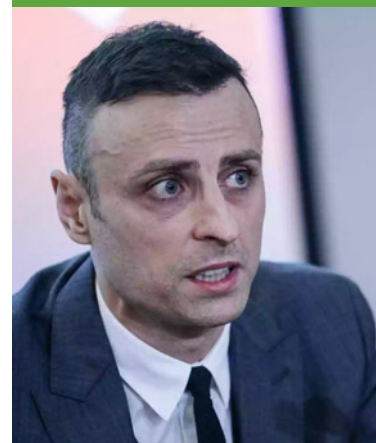
бов дори се похвали за близките си семейни отношения с подалия оставка президент, Иванов не каза лоша дума за човека, който го направи директор в БФС, а Костадинов предложи да виждаме позитивните неща, които е направил Михайлов. Само Димитър Бербатов и Георги Градев бяха критични. Според екипа на Бербатов, по време на обиколките на Георги Иванов из страната представители на клубове са викани под строй на срещите и инструктирани как да гласуват. Бербатов и екипът му от две години водят съдебно дело срещу действията на предишното ръководство на БФС, но до момента не са постигнали успех. ■

Темата подготви
Даниел Лозев

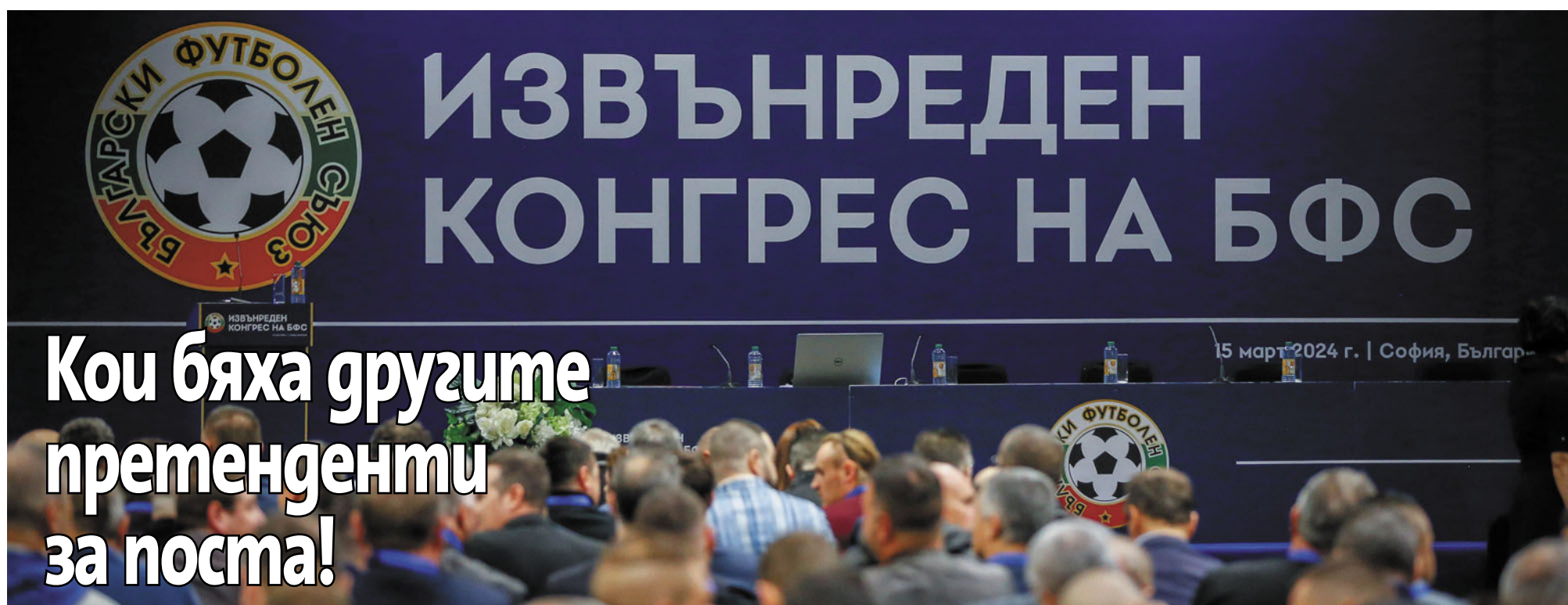
Прозрачност,
отчетност и
обединение е
мотото, от което
ще се ръководи в
работата си на
отговорния пост
Георги Иванов – Гонзо

Извънредният конгрес на БФС се състоя в столичния хотел "Маринела"

Основният претендент**Димитър Бербатов**

Издигнат първоначално от "Пирин" Гоце Делчев, а след това и от "Пирин" Благоевград, където е изграв като юноша. Почти 20-годишната му футболна кариера преминава още през Германия, Англия, Франция, Гърция и Индия с екипите на 8 различни отбора. През 2008 г. основава фондация "Димитър Бербатов", чиято основна мисия е всестранно да подпомага младите хора да се образоват, да развият своите заложби. През 2021 г. е основен кандидат за президентското място в БФС, а на конгреса събира 230 гласа, с 11 по-малко от Борислав Михайлов, който запазва поста си. Посочва като свои приоритети отделияне на професионалния футбол от БФС, мандатност на президента, реформа в детско-юношеския футбол, подобряване на футболната инфраструктура, сътрудничеството с държавата, борба с черното тото и дискриминацията.

Георги Градев

Израства в Мароко, където неговият баща преподава в местен университет. В България е учил в СМГ, НПМГ и УНСС, преди да замине за САЩ. Там изучава международно спортно право в магистърска програма, която завършва с отличие.

Пет години преподава в Мадрид, в магистърска степен по международно спортно право. Работи като спортен адвокат от 2006 г. Градев е основател и партньор в най-голямата правна кантора за спортно право в света, член на редакционния борд на най-популярното списание за футболно право в света – Футбол Лигъл. Георги Градев представи своята програма в 43 страници по 13 направления. ■

Михаил Касабов

Участва в Общото събрание на германския гранд "Байерн"-Мюнхен от 1976 г. Работил е в Международния отдел на БФС, а през 80-те и 90-те години е част от "Левски". През 1995 г. Касабов е избран за вицепрезидент на футболната централа, като два пъти от 2019 г. насам е временно изпълняващ длъжността президент. Неговата кандидатура бе издигната от "Славия".

Сред приоритетите в програмата на Касабов бяха Изпълком без президенти на футболни клубове, футболното първенство да се администрира от професионалната футболна лига, както и да бъде продължена стартиралата програма за развитие на детско-юношеския футбол в България. ■

Петьо Костадинов

Футболен агент, бивш спортен журналист и търговски директор на "ЦСКА" в периода 1995-2002 г. Председател на Учредителното събрание на "ЦСКА" 1948. Той е учредител на Българската асоциация на футболните агенти и освен това е лицензиран агент в листа на ФИФА. Костадинов е и бивш член на Управителния съвет на волейболния ЦСКА и на клуба по акробатика на "армейците".

Костадинов бе издигнат от "Гигант Съединение", а основен акцент в програмата му беше развитието на детско-юношеския футбол, изграждане на система за финансова устойчивост на футболните клубове и издигане на престижа на всички футболни рефери. ■

Георги Захариев

Футболният агент бе издигнат за кандидат за президент на БФС от Пирдоп. Той е основател на платформа за развитие на млади таланти и е консултант на футболни клубове за структурирането на академичните им.

Част от приоритетите, заложени в програмата му, са единна методика за работа на всички футболни клубове в България, промяна в структурата и състава на първенствата за деца и юноши, както и създаване на „Б“ национални отбори във всяка възрастова група. Захариев и Бербагов са единствените кандидати, взели участие и при предишния Конгрес на БФС през 2021 г. Тогава Захариев си направи самоотвод в подкрепа на Бербагов. ■

Манол Иванов

Кандидатурата му бе издигната от футболен клуб "Арес". Манол Йорданов има юридическо образование, като е бил изпълнителен директор на футболния "Нефтохимик" Бургас. Манол е син на легендарния бивш футболист на Левски Александър Манолов, като в юношеските си години дори играе в академията на "сините".

Сред основните цели на Иванов бяха реструктуриране на футболния съюз, въвеждане на морален и етичен кодекс за деца, треньори и ръководители, както и подобряване на материално-техническата база в множество градове, което да позволи на националния ни отбор да домакинства на различни места. ■

Протест по време на избори

Футболните фенове видяха в действията на Борислав Михайлов като президент на БФС неприкрити опити да се задържи на власт – чрез обжалване или чрез свой доверен човек. Затова и организираха протест пред хотел "Маринела", където заседаваха делегатите на конгреса. Мястото на привържениците не е на форума, нито пред залата, но

доста събития от последните години създадоха напрежение и желание за радикална промяна. А позицията на феновете не бива да бъде подценявана. Да си спомним протестите преди мача България – Унгария (2:2) на 16 ноември м.г., които влязоха в световните новини и реално доведоха до втората оставка на Борислав Михайлов.

Какво обеща Гонзо?

"Стабилността е в основата на успеха. Тя не е статичност или отказ от промени. Промените са задължителни, но без да подкопаваме нашите основи. От ключово значение за мен е развитието на стратегията за детско-юношеския футбол. Ще създадем регионални центрове с качествени условия за развитие на млади таланти"

Георги Иванов-Гонзо

Румъния практикува демокрация в комунистически монумент

Като виден почитател на френския неокласицизъм, румънският диктатор Чаушеску решава да си построи собствен Париж. Цената? Изравняване на близо 6 кв. км. от историческия център на Букурещ и принудителното изселване на над 60 хил. семейства. Разрушени са освен жилищни сгради, и болници, църкви, манастири, синагоги. Резултатът от Чаушескувата Хиरोшима или „Чаушима“ е 84-метровият Дом на народа – днешен Палат на парламента – към който води румънското подобие на Шанз-Елизе – булевард „Социалистическа победа“. Строителните разходи за грандоманския проект са оценени на 1.2 млрд. долара през 1989 г. Чаушеску харчи около 3 млрд. долара днешни пари, за да построи символа на социалистическата власт и своя личен завет. В същото време, хората се редят на опашки, за да си купят хляб.

Сградата продължава да е обект на дебат, предвид проблематичното ѝ минало и 180-градусовата ѝ метаморфоза в символ на румънската демокрация. Мнение пред "Алма матер" сподели архитектурният критик Анета Василева.

Как се срутват жилища и църкви законно

Чаушеску си позволява да събори еквивалента на две трети от столичния квартал „Лозенец“ до голяма степен заради установения култ към личността му в ролята на социалистически диктатор.

Обстоятелствата също са на негова страна. На 4 март 1977 г. е отчетено едно от най-силните земетресения в страната – с магнитуд 7.2 по Рихтер. Много от сградите в Букурещ са загнати, което налага конструктивни оценки. Това е повод Чаушеску да изпълни от една страна комунистическите

Румънският парламент е най-скъпата административна сграда в света. Към 2008 г. е оценен на 3 млрд. евро.

идеи за градско проектиране, и от друга грандоманските си амбиции да надмине парижката архитектура, постигайки международно признание.

Три години преди това, през 1974 г. Румънската комунистическа партия започва да прилага така наречения „план за градска и селска систематизация“, за да превърне страната във „всестранно развито социалистическо общество“. На практика, означава изселването на хора от селата към градовете, понякога принудително. Сгради, но и цели села, биват премахнати, с цел построяване на модерни, високи жилищни блокове и пренасочване на ресурси към градовете. Процесът на систематизация, заедно с мащабната кампания по обследване на сгради след земетресението, създава перфектния претекст за събарянето на каквото се изпречи пред

визията на Чаушеску. Срутени са хиляди сгради, които по документи са в „състояние пред разпадане“.

Прикритият мотив е да превърне столицата в отражение на богатството, стабилността и силата на Румъния – качества, които хората да припознават и в лидера ѝ. Освен желанието да впечатли, Чаушеску чувства и страх от бъдещи земетресения. Логичен избор за терен за Дома на народа е хълмът Спири, намиращ се в един от най-старите квартали на Букурещ – Уранус. Нуждата да се доказва чрез материалното, масивността, заплашителността показва ясно несигурния му характер и невисокото интелектуално ниво.

Реакциите вътре и отвън

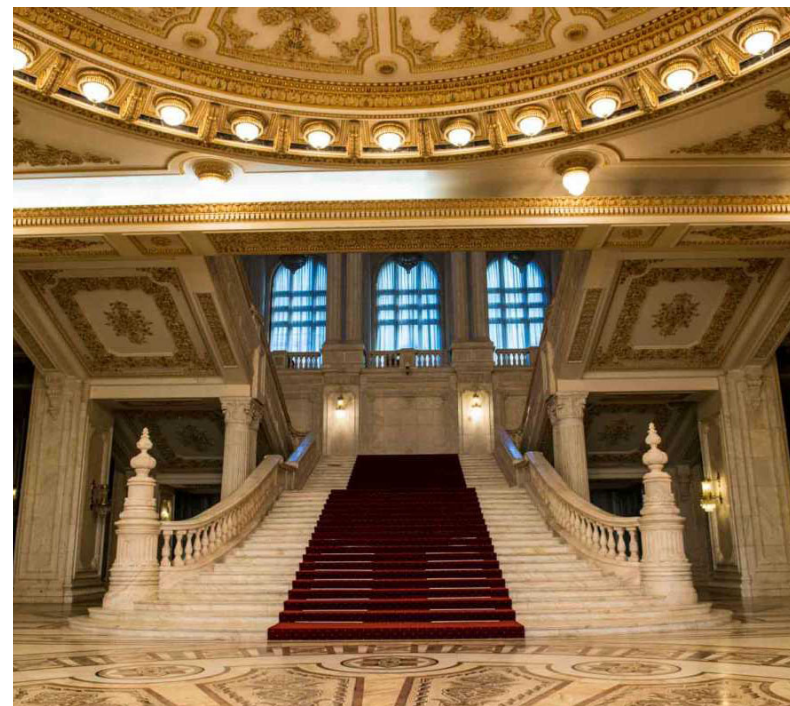
Румънските медии избягват да отразяват и коментират предстоящия строеж на Политическо-административния център (Дома на народа и булевард „Социалистическа победа“). Западните медии обаче проявяват интерес да разкрият последиците от разрушаването на важни части от града. Разбира се, това не е лесна задача, недокладван разговор между румънец и чужденец се смята за престъпление през 80-те. Международни организации за правата на човека не са допускани, което води до създаването на базираната в Париж Асоциация за защитата на монументите и историческите паметници в Румъния. Новосъздадената асоциация постига успех като успява

да привлече вниманието на ЮНЕСКО. Въпреки това, за да представител на която и да е организация посети Румъния, трябва покана от Букурещ – а такава не е в техен интерес да предоставят.

В същото време, с отдалечаването от СССР Румъния успява да си подsigури благоразположението на запада и в частност САЩ, с която имат силни търговски взаимоотношения. С времето режимът в Румъния се доказва като един от най-жестоките измежду страните от Източния блок. Втората половина на 80-те отношенията между Румъния и САЩ стават обтегнати заради нарушаването на човешките права от страна на социалистическата власт, и процеса

на „систематизация“. Самият Чаушеску прекратява търговското им споразумение, след опитите на САЩ да упражняват влияние. Диктаторът продължава да разрушава паметници, църкви и манастири. Докато има съпротива от страна на местни представители на църквата, властта успява да държи населението пасивно. Политиката е такава, че при изселване на граждани от домовете им ги питат дали са съгласни с местенето. Тези, които изразят несъгласието си, след това срещат трудности при намирането на ново жилище. По този начин хората са обезкуражени от организирането на протести.

Проблемът не е само в разрушаването на архитектурно-

Сградата е отворена за туристически обиколки, а вътре е поместен и Музеят на съвременното изкуство

Домът на народа става дом на демокрацията

Сградата на румънския парламент се възприема различно. От една страна е повод за национална гордост с внушителния си силует, масивната си и изобилна материалност и функцията си на седалище на властта. В същото време тя носи болезнени спомени от проблематичното минало, несправедливостта и жертвите, направени заради егото на един диктатор. Двете същности са неизменна част от образа на сградата.

Факт е, че парламентът е и паметник, натоварен с исторически травми. Много свидетели на строежа, а и засегнати от него, са живи и до днес. Не става въпрос само за бо-те хил. принудително изселени семейства и разрушаването на историческото наследство на града. Процесът по създаване на този паметник е символ на цял политически режим, който пренебрегва, лишава и репресираща цялата нация. Нещастно първото нещо, което бившият румънски премиер Кълин Попеску Търичану прави при влизането в офиса, предназначен за Чаушеску, е да извика поп, който да извърши молитви.

„Тази сграда има определена специфика, жертвена истинност“, казва арх. Василева. Макар да я определя като „урбанистична грешка“, казва че е част от историята на града, добре е да бъде разказвана и чрез материалност. „В крайна сметка градовете имат нужда от противоречиво наследство, няма как да изтрием всичко, от което се срамуваме. Ние постоянно пренаписваме историята, архитектурната включително“.

Начин, по който се пренаписва историята на Палата на парламента е чрез „инжектиране на нови функции“. Сградата е отворена за туристически обиколки, а вътре е поместен и Музеят на съвременното изкуство. Това е успешна стъпка към обживяването на

огромното пространство и придаването на нов смисъл.

Вкарването на нови функции в сградата на румънския парламент е успешен пример за приемственост на миналото. Строежът на още по-висока сграда до парламента и то църква е точно обратното. Близко 120-метровият храм „Спасение на нацията“, започнат през 2010 г., арх. Василева определя като „проява на исторически ревизионизъм и културни комплекси“.

Историята се повтаря – строи се огромна сграда с държавни пари. Френският вестник Le Figaro нарича храма „фараонски проект“, „достоеен за грандоманията на Николае Чаушеску“, а според румънски журналист това е „молът на Бог“.

Това е най-големият строеж в Румъния след революцията, който първоначално е обявен като изцяло финансиран от Румънската православна църква. Впоследствие под влиянието на църквата, парламентът приема закон за използването на неопределена сума от държавния бюджет за храма, а финансиране идва и от общините. Румънският патриарх и кметът на Букурещ стигат до споразумение за дарение от общината, което не е публично съобщено. Според румънска медия 120 млн. евро публични средства са използвани за храма.

Освен използването на държавно финансиране, вместо пари от църквата, се критикува липсата на прозрачност относно изразходването на средствата, некоректни търгове, липсата на комуникация с обществото и избирането на строителни фирми, които са приближени на ръководители на църквата.

Отговорът на Румънската църква е, че катедралата не имитира огромните сгради от комунистическата ера, а ги „коригира чрез издържания си и хармоничен обем“.

Александра Страхилова

Партийният дом – без "инжекция нови функции" и здрав разум

Бившият Партиен дом и ново Народно събрание

Когато става въпрос за използването на сграда – символ на авторитарен режим в бивша социалистическа страна, като седалище на демократичната власт, няма как да не споменем България и преместването на Народното събрание в бившия Партиен дом.

Правейки паралел с румънския парламент – за построяването на Софийското ларго са направени значително по-малко жертви, тъй като мащабите са много по-малки. Отделно, при изграждането на площада и сградите около него са направени археологични открития, които са запазени и експонирани.

Въпреки че са разрушени част от междувоенните сгради на София, откритията добавят към историческата многослойност на града. В Букурещ тя е нарушена. Докато позитиви от реализирания проект има, местенето на българския парламент в бившия Партиен дом не е уместно, смята арх. Василева. То е аргументирано чисто празматично, пише тя в статията си „Новият стар Партиен дом“ – да има повече помещения за кабинети, заседания на комисии и други съпътстващи дейности, както и пестене на време при събирането на трите власти в „Триъгълника на властта“.

Всяка промяна на сградите на парламента, които по правило са символни, е в същото време и политически акт. Ако бившият Партиен дом беше променен изцяло, посланието щеше да е радикално изтриване на миналото и скъсване с режима. Ако новата пленарна зала беше третирана като културно наследство и превърната в концертна зала например, щеше да се демонстрира мир и приемственост. Превръщането ѝ в „депутатска говорилня“ не постига нито едното. Така един „жив и функциониращ паметник, от най-добрия вид“, какъвто е сградата на старото Народно събрание, е превърнат в „просто обвивка“.

На 4 октомври 1990 г. червената петолъчка, символ на комунистическата власт, е свалена от върха на партийния дом

Вече бившото Народно събрание, проектирано от арх. Константин Йованович, е със статуй на паметник на културата

”

Категоралата "Спасение на нацията" не се придържа към нито един принцип на сакралната архитектура.

проф. др. арх. Августин Йоан, Университет по архитектура и урбанизъм "Ион Минку"

“

то наследство, а и в мащабите и облика на новия проект. Архитектурният критик Анета Василева нарича зоната около парламента и булеварда „градска язва“ и е категорична, че тя не работи. Различава се драстично от околните квартали. Освен че историческата многослойност на града е нарушена, човек физически се чувства зле там – булевардите са огромни, пешеходното разстояние е дълго, както и чакането на светофара. Летата са горещи, което отдалечава голямото и открито пространство още повече от човешкия мащаб и комфорт. „Големите, неозеленени улици без тротоари и дървета винаги са зле за града“, казва арх. Василева.

Разрушени са почти 6 кв. км. от Букурещ, за да бъде построен т.нар Дом на народа, настоящ Палат на парламента.

July Morning (откъс)

There I was on a July morning
Looking for love
With the strength of a new day
dawning
And the beautiful sun
At the sound of the first bird singing
I was leaving for home
With the storm and the night
behind me
And a road of my own
With the day came the resolution
I'll be looking for you

Джулай морнинг: свобода и ново начало

Българската младеж посреща първия юлски изгрев в знак на протест срещу комунистическия режим. Режимът пада, но традицията остава – как и защо?

Посрещането на изгрева на Джулай Морнинг е вероятно един от най-ярките и любими летни спомени на вече няколко поколения българи, които година след година посрещат първите слънчеви лъчи на юли в мокрия пясък на любимото ни Черноморие. Усещането да прекараш нощта в компанията на приятели, със звука на смях и любими хитове несъмнено ни кара да се връщаме отново и отново към тези вълнуващи летни мигове на младост и свобода.

Интересно е да се замислим какво прави посрещането на този изгрев по-специален от всички останали изгреви през годината и защо името му буди у нас усещането за свобода, ентузиазъм и надежда. Какво кара хората да остават верни на идеята за посрещане на първото юлско слънце всяка година, независимо от възрастта?

Българският ъндърграунд създава уникална традиция

Традицията Джулай морнинг се практикува от много години и то единствено в България. Това е уникално проявление на българската ъндърграунд култура от времето на социализма. Привлича тълпи хора, които се събират предимно на морето, но също и в планината, а и на много други места из България. Идеята е да се усети връзката с природата. Стартът на тази традиция е интригуващ.

"Джулай морнинг" се заражда във Варна през 1986 г. като бунт срещу комунистическия режим. Химн на традицията, откъдето произлиза името ѝ, е вечната песен на Uriah Heep – July morning. Посрещането на зората се възприема като ново начало и обещаващо бъдеще за всички събрали се на морския бряг ентузиастични. Неземна част от посрещането на първия юлски изгрев е и изпълнението на едноименната песен.

След рухването на комунистическия режим, движението продължава да съ-

ществува, но посланието и същността му се променят.

"Старите хипари" държат традицията жива

Поколенията, които са израснали след комунизма, нямат същата потребност да се бунтуват – те не са усетили ограниченията на режима от първа ръка. Това е и една от причините да се отдалечат от "хипи" ценностите, които седят в основата на "Джулай морнинг". Създателите на движението, т.нар. "стари хипари", искат да поддържат традицията жива, такава,

Посрещането на зората се възприема като ново начало и обещаващо бъдеще за всички ентузиастични, събрали се на морския бряг

каквата я помнят и чувстват автентична. Решават да честват "ивнинга" – както започват да наричат традицията – като се събират в с. Варвара на 30 юни.

Всъщност ключова част от същността на Джулай Морнинг е усещането да си заобиколен от приятели, където атмосферата е изпълнена с чувство на безгрижие и нови надежди. Хората се събират на брега на морето, за да прекарат нощта, наблюдавайки изгрева и наслаждавайки се заедно на музиката. Тази традиция е здраво вкоренена в сърцата на ентузиастите на July Morning и носи значение на ново начало в живота.

С течение на времето и промяната в традиционното честване, "Джулай Морнинг" придобива все по-голяма популярност сред младежите. Повечето отбелязват прочутото утро главно по черноморския бряг, но в определени райони хората се събират и край реки и големи водоеми – или просто на любими за тях места в родния град.

Младите честват "джулая" по свой начин

Днес, колкото и да се отдалечаваме на пръв поглед от оригиналната идея на Джулай Морнинг, истината е, че първоначалната му идея се запазва – хората да бъдат свободни, да посрещат началото на лятото с надежда и силни емоции. Макар да е загубило бунтарската си нишка, всъщност бихме могли да кажем, че по-

срещането на първото юлско слънце е изпълнило своята цел: днес то не робува на никакви правила и очаквания и всеки свободно може да интерпретира неговия смисъл.

За това как изглежда Джулай Морнинг през погледа на младото поколение попитахме Виктория. Тя споделя, че два пъти е посрещала изгрева – един път на морето и един път на тепетата в Пловдив. За нея преживяванията са сходни – среднощни разходки в любими компании, докато настъпи моментът първите слънчеви лъчи да се покажат. Въпреки това тя споделя мнение, че днес смисълът на това събитие се е изгубил. „Джулай морнинг в голяма степен е изгубил първоначалната си идея. Днес младите по-скоро го използват като вид извинение да отидат отново на дискотека или да правят глупости. Масово младите ходят на барове и дискотеки и сутринта след това просто посрещат изгрева“ – споделя тя.

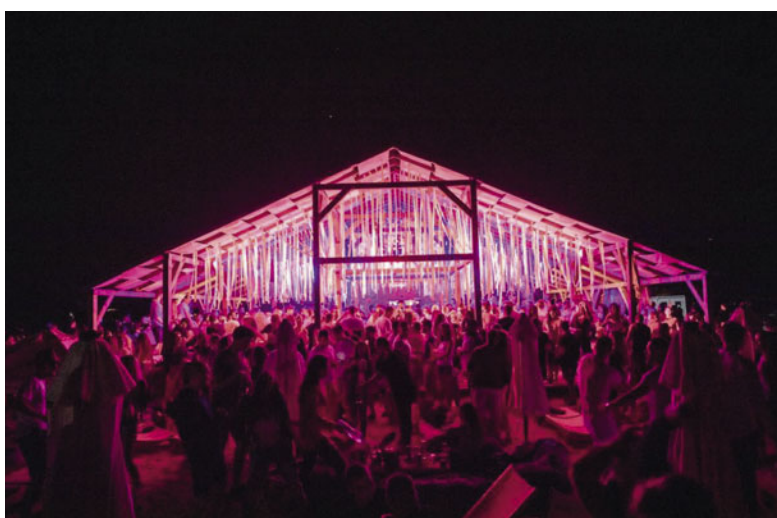
Свободата да променяш е в духа на традицията

С времето Джулай морнинг преминава през голяма метаморфоза, чийто резултат е липсата на точно определени рамки и очаквания за това как точно да посрещнем точно този летен изгрев. За някои това все още може би е символичен бунт срещу ограниченията на комунистическата власт. За други може би е повод да се отиде на шумна дискотека. Несъмнено обаче Джулай Морнинг е събитие, на което можем да се отдадем на свобода, да се заредим с приятни емоции и да погледнем на предстоящите летни дни с усмивка и вълнение. ■

Стефа Димитрова

Младежи посрещат "Джулай морнинг" във Варна през 80-те

Днес плажни барове организират партита в навечерието на "Джулай морнинг"

Модна магия в Париж: приказка за пролет/лято 2024

Някои дизайнери интерпретираха по нов начин познати материали, а други заложиха на "уау" фактора с рокля от консерва и украса от живи пеперуди

В един слънчев пролетен ден, Париж, столицата на модата, оживя с нови магически видения. Със своите романтични улици и елегантна атмосфера, градът се превърна в сцена на вълнуващи модни приключения, разкривайки пролетно-лятната приказка на 2024 година.

От нежните пеперуди в терариумите на Undercover до театралната магия на Balenciaga и приказните танцьори на Valentino, парижката седмица на модата плени въображението и сърцата на всички. Тази година дизайнерите не просто представиха облекла, а сътвориха истински чудеса, изпълнени с иновация и креативност. Потопете се в магията на модата и открийте най-забележителните моменти и тенденции, които ще определят стила през предстоящия сезон.

Скулптурните фантазии на Undercover

В горите на фантазията, Джун Такахаша от Undercover сътвори магия с три скулптурни облекла, осветени нежно и украсени с живи пеперуди. Роклите, сътворени като терариуми с истински цветя, бяха като

Тъмната магия на Mugler и романтиката на Zimmermann

В мъгливото кралство на Mugler се появи тъмна магия, изградена от прозрачни материали, вдъхновени от мистериозни морски същества. Рик Оуенс пък прати своите модели с воали, напомнящи на маски

Трендове за лятото: от микрошорти до бели рокли

Микрошортите направиха силно впечатление на подиумите в Милано и Париж. Под ръководството на Саба-то де Сарно, Gucci представи новите си модели, които продължиха и при Chanel,

Супер висока талия и ретро усещане

Джонатан Андерсън в Loewe въведе нова супер висока талия, при която панталоните с вграден корсет достигаха до под бюста. Този силует мигновено удължава краката и това се видя и при Alaïa, Hermès, Louis Vuitton и Saint Laurent. Ретро стилът на 90-те също се завърна с минимализъм и дискретен шик.

Прозрачност и блясък

Прозрачните поли заеха водеща роля в пролетната мода, създавайки провокативен и женствен вид. Те се появиха при Altuzarra, Carolina Herrera и Louis Vuitton. Блясъкът и металните детайли бяха навсякъде, като подготовка за летните олимпийски игри в Париж през 2024. Кристи Търлингтън и Клаудия Шифър внесоха супермоделски чар на подиума, носейки течни златни рокли и верижки в шахматен десен

Илюзии и иновации

Матю Блази в Bottega Veneta и Глен Мартенс в Diesel впечатлиха с иновативни техники, използвайки кожа и деним по нови начини. Блази премина от кожа, имитираща деним, към плажни рокли с пухчета и ресни като пера. Мартенс раздробиха стар деним и джинси в парти рокли с ефект на боя.

Модата като приказка

Парижката седмица на модата беше истинска приказка на креативност и иновация. Тя показа как модата може да бъде не само израз на стил, но и на изкуство и вдъхновение. Този сезон доказа, че модата е живо и динамично изкуство, което продължава да удивлява и вдъхновява. Вълшебството на модата в Париж ни кара да мечтаем и да се потапяме в света на фантазията и красотата. ■

Симона Събчева

Танцуващите принцеси на Valentino

В замъка на Valentino, нежната FKA Twigs и група съвременни танцьори се появиха като принцеси, облечени в кожени тоалети, изпълняващи магичен танц. Техните движения, грациозни и съблазнителни, бяха толкова пленителни, че почти засенчиха самата колекция на маестрото.

Същевременно, в кралството на Balenciaga, Демна преобрази Cour du Dôme des Invalides в истински театър, покривайки го с червени панделки и вдигнат подиум, където крачеха неговите музи, включително майка му и модния журналист Cathy Noryn. Но липсваше неговият млад брат Гурам, който вече сам управлява Vetements.

живи сънища. В съседното кралство на Marni, Франческо Рисо създаде рокли от консервни кутии, а Джулия Уатанабе изгради архитектурни чудеса с призмоподобни форми.

на пчелари, а в романтичните градини на Zimmermann, обемни цветни рокли от копринен шифон преливаха като нежни облаци. Тюлени оперни ръкавици и пернати рокли придаваха на колекциите ефирно усещане, което беше елегантно и изтънчено.

Модни иновации и необичайни приключения

Шанз Елизе стана сцена за модното шоу на Louis Vuitton, което се проведе на строителен обект, реновиран от LVMH. Пространството бе покрито с оранжев пластмасов материал, създавайки усещането за горещ въздушен балон. Sacai представи своето шоу на паркинг, а Dries Van Noten и Y/Project избраха изоставен пощенски офис, където гостите трябваше да се изкачват по три етажа неравни стълби.

Alexander McQueen и Isabel Marant. Белите рокли също се завърнаха с пълна сила – от ефирни и прозрачни до плътно изработени, напомнящи за нежността на лебедите.

Балкански поток през Боровец? Да, но от туристи!

За зимния сезон 2023/24 г. през курорта са преминали близо 93 хиляди посетители от съседните РС Македония, Румъния, Косово и Албания

Боровец доказва потенциала си да привлича гости от страната и чуждестранни туристи през различните сезони в годината

Курортен комплекс „Боровец“ е най-старият зимен курорт в България, носещ първоначално името Чамкория. През последните години изглежда, че Банско е топ дестинацията, но дали заради разнообразието и качеството на услугите, или заради по-добрата реклама? Търсим отговора чрез кратък обзор на възможностите, които Боровец предлага.

През зимния сезон 2023/2024 година през курорта в северните склонове на Рила планина са преминали близо 93 хиляди туристи. От тях 44 хиляди са българи, сочат данни от Единната система за туристическа информация, предоставени специално за студентския вестник „Алма матер“ от Министерството на туризма. Най-много от гостите на Боровец са от съседните балкански държави – Република Северна Македония, Румъния, Косово и Албания. Освен балканския поток от туристи, Боровец разчита и на традиционния приток посетители от Великобритания. Англичаните харесват България и я посещават не само през лятото.

Възможностите на Боровец като алтернатива на лятното море

Боровец се славя като зимен курорт, но е време да бъде по-активно рекламиран и с различните си активности през летния сезон за любителите на колоезденето и

Боровец е многолюден през зимата, но има потенциал да привлича туристи през всички сезони

планината. Байкърите имат възможността да се спуснат по обновените трасета на Borovets Mountain Bike Park. Открити са и три вело писти. Паркът е подходящ и за професионални колоездачи, и за любители.

Освен за байкърите, курортът в полите на Рила планина предлага и много възможности за друга голяма

група потенциални посетители – любителите на фолклора. В Боровец традиционно се провежда фолклорният фестивал „Чушка пръжка“, който е под егидата на община Самоков. Ежегодното събитие в края на месец юли събира леговници и любители от различни краища на страната ни. Отскоро в Боровец се провеждат и издания на Междуна-

родния джаз фестивал, който носи името на своя създател д-р Емил Илиев. През лятото в рамките на седмица се провеждат и поредицата изяви, с които се отбелязва Празника на град Самоков.

Боровец вече доказва потенциала си да привлича гости от страната и чуждестранни туристи през различните сезони в годината. За всички посетители е важно да се отбележи, че през зимния период от „Бороспорт“ АД пускат промоционални лифт карти за гостите на комплекса. За жителите на курортния град също има предимства – всички ученици от община Самоков могат да карат ски безплатно няколко дни през всеки месец от сезона. ■

Иван Ласкин

Borovets Mountain Bike Park

Фестивал „Чушка пръжка“

Джаз фестивал Боровец

Вестник „Алма матер“ е курсов проект на студентите от II курс журналистика, профил „Преса и онлайн журналистика“, подготвен в занятията по „Учебна редакция – майсторски клас 2“, с преподаватели г-р Ирина Гъркова и г-р Кирил Хавезов, катедра „Пресжурналистика и книгоиздаване“ във ФЖМК на СУ.

Екип на редакцията:

Адриан Тодоров
Александра Страхилова
Беатрис Димова
Божидар Йорданов
Боян Ашламаджиев
Георги Белев
Даниел Лозев
Ивайла Митева
Иван Ласкин
Ивелин Бонжолов
Мария Парликова
Рада Тодорова
Симеон Коев
Симона Събчева
Стела Димитрова

Графичен дизайн:

Александра Страхилова
Ивелин Бонжолов
г-р Кирил Хавезов

Брой 14, юни 2024

Вестник от студентите и за студентите

Издание на Софийски университет
„Св. Климент Охридски“

Класическите срещи с изкуството отстъпват пред неговата онлайн консумация

Голям процент от публиката вече слуша концерти и гледа кино през стрийминг платформи

Изкуството винаги е било част от живота на хората, дори то да не е присъствало неизменно във всекидневието им. С годините се е променяло, но въпреки това не е изчезнало под различните си форми – изобразително изкуство, музика, кино, театър и т.н. Огромната разлика между миналото и настоящето е как хората се срещат с изкуството. В момента публиката по-скоро се е превърнала в един консуматор, който е зает от всички страни с най-различни продукти.

Влиянието на технологичното развитие

Развитието на стрийминг платформите доведе до това да не са налага да ходим на концерт, за да чуем даден музикант, както и да не посещаваме кино зала, за да гледаме даден филм. Това има своите положителни и отрицателни страни, но едно от нещата, които със сигурност имат най-голямо значение, е заливането на потребителя с огромно количество съдържание. Цялото това пренасищане, заедно със съвременния забързан начин на живот, променя класическата среща на човека с изкуството. Традиционното ходене на кино, театър, концерт, изпълнение на живо не изчезва и вероятно никога няма да изчезне, но алтернативата става все по-често предпочитана.

Статистиката за България

Нормално е след тежък работен ден, изпълнен с напрежение, да предпочетем да седнем удобно вкъщи и да си пуснем желан филм, вместо да се бутаме да гледаме проекция в кинозалон. Статистика на НСИ от 2022 за броя на хората, които са посещавали кино, ясно показва тази тенденция.

Разликата е 890 хиляди, които са посещавали, срещу над 2 милиона, които не са. От статистическите данни също личи, че с нарастването на възрастта намалява и броят на посещаемостта. В подобно проучване НСИ представят броя лица, посещавали представления на живо. Разликата не е голяма – 30% са посещавали 1 до 3 пъти представления през последните 12 месеца, а 61% не са. Това показва, че интересът към живото събитие намаля-

ва. Изглежда това, което преди сме намирали за специално и вълнуващо преживяване, в момента е по-скоро непрактично и не намираме време за него. Губи се магията на живото събитие, което е заместено от безкрайно скролване в стрийминг платформи за музика и филми, в търсене на подходящото съдържание, което да ни занимава в следващите 1-2 часа.

Музиката в ежедневието ни

По това как слушаме музика в ежедневието си можем също да съдим за консуматорската си природа и как превръщаме изкуството в продукти, които да задоволят нуждата ни от непрестанно приемане на съдържание. Изследване на IFPI (международна организация на фонографската индустрия) показва, че броят на слушателите и времето, което те прекарват като слушатели, постоянно се увеличава. Но далеч по-интересно е как хората достигат до самата музика. 64% слушат през различни платформи за

има траен отпечатък върху музикалната индустрия, тъй като съвременните албуми стават все по-кратки. Целта е консуматорът по-бързо да чуе цялото съдържание, без да се отегчава и да трябва да смени с друг изпълнител. Пренасищането с толкова много възможности променя тотално нашите възприятия за изкуството. Пускаме си даден албум. Слушаме две песни. Не ни харесва. Следващият! Буквално гледаме на стрийминг платформите като на едни супермаркети, в които седим пред огромна витрина с продукти и не можем да си изберем какво желаем, затова опитваме от всичко по малко. Това води и до нагаждане на продуктите към вкуса на потребителите. А все пак говорим за изкуство. Артистите са притиснати да създават кратки семпли песни в лъскави опаковки. Оказва се, че така имат по-голям шанс да привлекат и задържат внимание на слушателите.

Как консуматорската ни природа се проявява и в други сфери

Подобни явления се забелязват и извън изкуството, например в медиите. Търси се и се генерира бързо съдържание, което да задържи вниманието ни за максимум 1-2 минути, след което да изчезне в безкрайния поток от информация. Не се цени задълбочената и качествена информация, анализът, защото те просто са непрактични и за голяма част от аудиторията, а и тя не ги осъзнава като важни. Има отлив от вниманието към традиционните медии, все повече хора предпочитат социалните мрежи като източник на информация. Защо да четат даден журналистически текст или да гледат новинарски репортаж, когато могат да отворят ТикТок и да изгледат десетки видеа по темата в рамките на няколко минути.

Дали за това са по-виновни създателите на съдържание, или публиката, която продължава да го консумира, е въпрос, който едва ли има еднозначен и лесен отговор. А може да се окаже, че и двете страни в тази конфигурация са невинни, защото те нямат нужда от среща с изкуството или с качествена журналистика, а залагат на консумацията на продукти. За щастие, тези две групи все още не са единствените. ■

Ивелин Бонжолов

Пълноценното изживяване на изкуството за много хора е заменено от безкрайното скролване в стрийминг платформи

„Да гледаш филм с други хора в кинозалон е едно от най-великите споделени преживявания. Споделяме смеха, тъгата, гнева, страха и, надявам се, преживяваме катарзис с приятелите си и с непознати. За мен бъдещето на киното е там, където започва историята му: в кинозалона.“

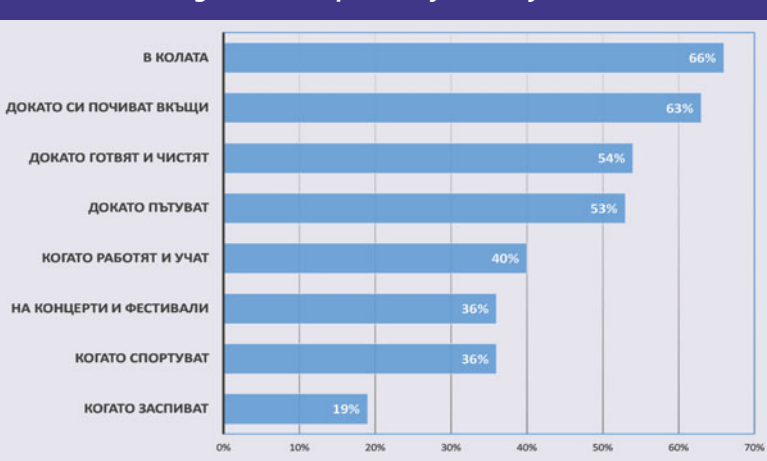
Из благодарствената реч на американския режисьор Шон Бейкър, чиито филм „Анора“ спечели голямата награда „Златна палма“ 2024 на филмовия фестивал в Кан.

Как хората слушат музика?

Източник: IFPI

Къде и кога хората слушат музика?

Източник: IFPI

Българското кино на прага на своите 110 години

Историята на проблясващи успехи през мъгла от кризи

Българското филмово изкуство преминава през периоди на слава и просперитет, както и през периоди на предизвикателства и кризи, които са повлияли развитието му през последните десетилетия. От ранните му дни, през периода на комунистическата държавна опека, а след това по време на прехода, българското кино е важна част от културното наследство на страната и играе ключова роля във формирането на националната идентичност. В него се оглеждат българската история, традиции, талант и визии за света.

"Модерен театър" – първият киносалон в София

Първата кинопрожекция у нас – само две години след появата на киното

За историята на киното първата кинопрожекция на територията на България, включваща движещ се трен, се е състояла през февруари 1897 г. в гр. Русе. Така се твърди в статията „Началото на киното“ на българския кинокритик Александър Александров, публикувана през 1960 във в. „Народна култура“. Това е само две години след 21 март 1895 г., когато е прожектиран първият игрален филм в света въобще – „Работници напускат фабриката Люмиер в края на работното време“ на братя Люмиер.

На 4 декември 1908 г. се открива първият киносалон в София – „Модерен театър“, който дава начало на развитието на кинематографията в България с производството на хроникално-документални и научнопопулярни филми.

Въпреки че лентата не е запазена до наши дни, се знае, че жанрът ѝ е бил комедия. Режи-сьорът оставя и други творби, сред които са и първият филм, посветен на Васил Левски – „Бунтът на робите“ от 1933 г., който е и първият български

"Българан е галант" на Васил Гендов е първият български игрален филм, прожектиран на 13 януари 1915 г.

звук филм, както и първата екранизация на Бай Ганьо от 1922 г.

След началните стъпки в кинематографията през началото на 20-ти век, българското кино започва да се развива активно. Съществени промени настъпват след превземането на властта от комунистическия режим през 1944 г., когато цензурата ограничава свободата на режисьорите и сценаристите. Редица филми, като например „Понеделник сутрин“ (1966) на Ирина Актешева и Христо Писков, са забранени за излъчване от режима. Въпреки необходимостта киното да се съобразява с господстващата идеология, която налага художествени критерии, изисквания към сюжета и посланията на филмите, през този период например е създаден и един от най-любимите български филми на поколения българи – „Козият рог“ (1972) на Методи Андонов. Лентата печели реди-

ца престижни международни награди: Специална награда на журито -- Карлови Вари 1972, Втора награда „Сребърен Хюго“ -- Чикаго 1973, Трета награда -- Коломбо (Шри Ланка) 1973, Награда за женска роля на Катя Паскалева -- Панама 1972, Награда „Фемина“ за най-добра актриса на Катя Паскалева -- Брюксел 1973, Големата сребърна купа -- Сантарен (Португалия) 1973.

Благодарение на щедрата финансова подкрепа от страна на държавата, са били възможни логистично разточителни, но безспорно талантлив мегапродукции като трилогията „Хан Аспарух“ (1981) на режисьора Людмил Стайков, по сценарий на Вера Мутафчиева. Баталните сцени са заснети с участието на 13 000 статисти.

В края на тоталитарния период излиза и друг изключително харесван и от днешната публика български филм – „Вчера“ (1987) на Иван Андонов. Той пълни салоните с развълнувани зрители, предизвиква положителни отзиви от критиците и също печели престижни международни награди, като „Големата награда“ на фестивала в Санремо.

Заснемането на "Козият рог" (1972)

Българска следа и в съвременното световно киноизкуство

След падането на комунизма през 1989 г. българското кино се изправя пред различни предизвикателства. Цензурата е премахната, но промените в политическата и икономическа среда водят до съкращаване на средства за културните институции, включително и за киноиндустрията. Интересът към българското кино отслабва, особено поради конкуренцията от страна на холивудските продукции и новите медийни технологии. Въпреки тези трудности, българското кино достига нови върхове. Един от примерите е емблематичен – „Светът е голям и спасение дебне отвсякъде“ (2008) на Стефан Командарев. Филмът е сред деветте претендента за номинации за чуждоезичен „Оскар“ през 2010 г. Въпреки че в крайна сметка не е сред номинираните, списъкът с престижни национални и международни награди, които печели, е толкова дълъг и впечатляващ, че не остава никакво съмнение за достойнствата на целия екип и за съвременния потенциал на

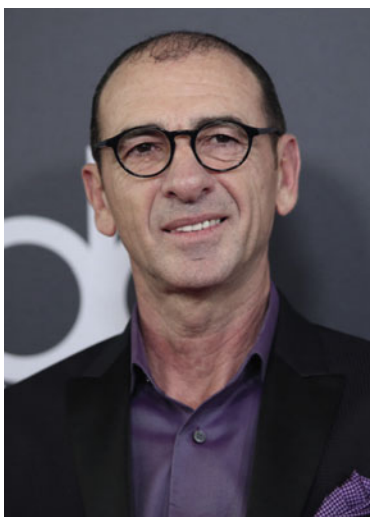
българското кино.

И прочутите „Оскар“- и не остават без българско участие. На 91-вата церемония на филмовата Академия за най-добър филм, най-добър оригинален сценарий и най-добър актьор печели филмът „Зелената книга“, в който роля играе българският актьор Димитър Маринов. През 2021 г. Мария Бакалова е номинирана за „Оскар“ за най-добра актриса в поддържаща роля за „Борат 2“. През 2017 г. осемминутният филм „Сляпата Вайша“ на Теодор Ушев е номиниран за „Оскар“ в категорията за късометражен анимационен филм заедно с още 4 ленти. Въобще, на българската анимация като феномен заслужава да се обърне специално внимание. Посветените говорят за наличието на българска школа в анимацията, която има своите ярки доайени и безспорни авторитети: Доньо Донов, Анри Кулев, Слав Бакалов.

В заключение може да се каже, че въпреки различните по характер трудности през отделните периоди от своето развитие, българското кино е имало своите успехи и звездни мигове. Съвременното ни кино, както изобщо сферата на националната култура, търпи последиците от множество кризи. Липсва държавна стратегия за културата, бюджетът е ограничен, много талантливи режисьори и актьори напускат страната в търсене на подходяща професионална среда и възможности. Но и талантливите творци, и зрителите заслужават до големия екран да достигат все повече продукции, които ще са новите любими филми за поколения напред. ■

"Светът е голям и спасение дебне отвсякъде" (2008)

Димитър Маринов

Мария Бакалова